

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»**

Студентки 2 курсу, 4-м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Козлової
Юлії
Юріївни

(підпис студента)

Науковий керівник
д-р. екон. наук,
доцент

Новікова
Наталя
Леонідівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

Ладонько
Людмила
Степанівна

(підпис гаранта)

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

Новікова Н.Л.

«28» лютого 2020 р.

Завдання на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Козловій Юлії Юрїївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«Формування державної антикорупційної політики України»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. № 756

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 02.11.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Об'єкт дослідження: процес формування антикорупційної політики України.

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні аспекти формування державної антикорупційної політики.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність та цілі державної антикорупційної політики

1.2. Механізм формування державної антикорупційної політики

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні

2.2. Моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
В УКРАЇНІ
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1.	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 01.11.2019	01.11.2019
2.	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 28.02.2020	28.02.2020
3.	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 19.06.2020	19.06.2020
4.	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.09.2020	01.09.2020
5.	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.10.2020	01.10.2020
6.	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 02.11.2020	02.11.2020
7.	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 06.11.2020	06.11.2020
8.	Зовнішнє рецензування ВКР	До 16.11.2020	16.11.2020
9.	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	23-27.11.2020	23-27.11.2020
10.	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 01.12.2020	До 01.12.2020
11.	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією до ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання « 28 » лютого 2020 р

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Новікова Н. Л.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми)

Ладонько Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент Козлова Ю.Ю.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота Козлової Юлії Юріївни на тему: «Формування державної антикорупційної політики України» відповідає темі та носить актуальний характер. Автором опрацьовано значний масив вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел, що дало змогу розкрити сутність заявленої теми.

У першому розділі автором досліджено теоретико-методичні засади державної антикорупційної політики, визначена сутність та розглянуто механізм формування державної антикорупційної політики.

Другий розділ ВКР присвячено аналізу формування та реалізації державної антикорупційної політики в Україні, проведено дослідження сучасного стану здійснення антикорупційної політики, проведено моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні.

У третьому розділі запропоновані шляхи удосконалення державної антикорупційної політики в Україні на основі імплементації успішного досвіду країн світу.

Зміст та структура роботи розкривають тему, робота виконана відповідно до вимог та рекомендована до захисту з позитивною оцінкою, а її автор, Козлова Юлія Юріївна, заслуговує на присвоєння ступеня магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист

Ладонько Людмила Степанівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Козлової Ю.Ю.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи

(гарант освітньої програми): Ладонько Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри:

Новікова Н.Л.

(підпис, прізвище, ініціали)

«03» грудня 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	6
1.1. Сутність та цілі державної антикорупційної політики	6
1.2. Механізм формування державної антикорупційної політики	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	20
2.1. Сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні	20
2.2. Моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	42
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з головних проблем сучасного глобального світу є корупція. Стосовно України корупція визнана однією з найбільших загроз національній безпеці, яка призводить до дестабілізації суспільного ладу в державі, негативного впливу на стан захищеності прав, свобод та законних інтересів громадян, порушення системи правопорядку та інших несприятливих наслідків.

Крім того, корупційні прояви знижують інвестиційну привабливість України, заважають розвитку бізнесу, руйнують довіру до судової та правоохоронної системи. Відповідно, створення ефективної, раціонально побудованої системи протидії та запобігання корупції є нагальним питанням сьогодення. Його важливість також підтверджується тим, що виважена та грамотно сформована антикорупційна політика є однією з умов повноцінного вступу України до ЄС. Варто додати, що ефективних кроків у сфері формування державної антикорупційної політики очікують і низка впливових міжнародних організацій.

Незважаючи на те, що останнім часом відбувалося значне вдосконалення законодавства антикорупційного напрямку, на сьогодні ми не маємо схваленої антикорупційної стратегії, дана проблема не зникла та потребує свого вдосконалення. Отже, питання протидії корупції для України залишається вкрай актуальним. В контексті зазначеного вище, дуже важливо, на даному етапі розвитку нашої країни, дослідити особливості формування державної антикорупційної політики.

Теоретичні, методичні та практичні аспекти формування державної антикорупційної політики були предметом досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців таких як: Л.І. Аркуша, В.М. Вересов, А.Є. Жалинський, В.С. Журавський, М.Ю. Бездольний, Ю.Я. Касараба, М.І. Камлик, Р.П. Марчук, М. І. Мельник, С.М. Клімов, Т.В. Ковальова, В.В. Побережний, В.І. Франчук, М.Т. Бондарчук, С.М. Злепко, О. В. Шаповалов,

Л.Г. Коваль, Є.В. Невмержицький, М.В. Фоміна, В.В. Кузьменко, В.М. Соловійов та багато інших. Проте, сучасні виклики потребують більш детального дослідження даного явища з метою вироблення заходів для його ефективного та якнайскорішого подолання, що ще раз доводить актуальність обраної теми даної роботи.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні. Відповідно до вказаної мети в роботі були поставлені наступні **завдання**:

- дослідити сутність та цілі державної антикорупційної політики;
- охарактеризувати механізм формування державної антикорупційної політики;
- дослідити сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні;
- здійснити оцінку результатів антикорупційної політики в Україні;
- дослідити світовий досвід формування та реалізації антикорупційної політики з метою його імплементації в Україні;
- визначити шляхи вдосконалення реалізації антикорупційної політики в Україні.

Об'єктом дослідження є процес формування антикорупційної політики України.

Предметом дослідження виступають теоретичні та прикладні аспекти формування державної антикорупційної політики.

Методи дослідження. В роботі були використані: логіко-семантичний, системно-структурний метод, метод статистичного аналізу, порівняння, метод системного аналізу, графічний, табличний методи та ін. Логіко-семантичний метод дозволив поглиблено вивчити понятійний апарат у сфері державної антикорупційної політики; системно-структурний метод надав можливість визначити специфічні риси та загальні ознаки антикорупційної політики; діалектичний метод дозволив провести дослідження в єдності,

взаємозв'язку та розвитку економічних та управлінських чинників. Метод статистичного аналізу дозволив здійснити аналіз статистичних показників стану антикорупційної політики в динаміці. Метод порівняння надав можливість порівняти планові та реальні показники стану антикорупційної політики. Табличний та графічний метод використовувався для представлення динаміки показників та більшої наочності даних.

Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи є широке коло наукових джерел: монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, публікації в періодичних виданнях, законодавчі та нормативні акти з питань антикорупційної політики, офіційні статистичні матеріали державної служби статистики України, звіти органів державної влади, які займаються питаннями антикорупційної політики (НАБУ, НАЗК, ДБР тощо), статистична інформація міжнародних організацій, офіційні дані всесвітньо відомої мережі Інтернет.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що на основі комплексного аналізу особливостей формування та реалізації антикорупційної політики в Україні, були запропоновані та обґрунтовані можливі шляхи її вдосконалення.

Апробація результатів дослідження. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи відображені у статті: Козлова Ю. Формування державної антикорупційної політики України/ Ю. Козлова // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н.Л. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с., С. 125-134.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 57 сторінках комп'ютерного тексту. В роботі використано 6 таблиць, 17 рисунків та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність та цілі державної антикорупційної політики

Поняття антикорупційної політики нерозривно пов'язано з розвитком в суспільстві такого явища, як корупція. Загалом, потрібно зазначити, що корупція походить від латинського слова «corruption», що означає псувати, завдавати шкоди, руйнувати, викривляти, фальсифікувати, а в найбільш вживаному варіанті – використання особою повноважень, які були надані їй державою, маючи на меті власне збагачення або на користь третіх осіб. Відзначимо, що корупція має історичні витoki та соціальні передумови, а чиновництво завжди супроводжувала ознака корупційності [12, с.41].

Досить широко дане поняття представлено в економічній та юридичній літературі. Її аналіз засвідчив, що на сьогодні немає чіткого й однозначного визначення досліджуваного поняття. Кожен з науковців має свою власну думку, яка має право на існування, їх дослідження надало змогу нам сформулювати власне визначення даного явища: корупція – це використання особою свого службового становища та / або владних повноважень, маючи на меті отримання матеріальної та нематеріальної вигоди особисто або для інших осіб, що тягне за собою порушення закону.

Основними ознаками, що притаманні та ідентифікують корупцію є: системність корупції, соціальність явища, дисфункція процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; прояв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному та приватному секторах, різних форм підкупу-продажності службовців [59, с. 191].

З'ясувавши сутність корупції, перейдемо до розгляду антикорупційної політики, відзначимо, як і у випадку відсутності єдності думок стосовно

сутності корупції, в розумінні антикорупційної політики в наукових джерелах також точаться значні дискусії (табл.1.1).

Таблиця .1.1

Теоретичні підходи щодо визначення сутності антикорупційної політики держави

Автор	Визначення
Ів-Франк. центр науки, інновацій та інформатизації [7, с. 325].	Антикорупційна політика - комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції й усунення причин її виникнення.
Сатаров Г., [57, с. 342].	Антикорупційна політика - розроблення і постійного вживання різнобічних та послідовних заходів держави і суспільства в межах прийнятих такою державою основ конституційного ладу з метою усунення або мінімізації причин корупції в різних сферах суспільного життя
Василевич В.В., [5, с. 17]	Антикорупційна політика - постійно здійснювана, систематична, цілеспрямована діяльність держави у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, що полягає у розробленні, вдосконаленні та реалізації стратегічних засад і тактичних заходів, спрямованих на усунення або блокування причин та умов корупції, вдосконалення юридичної відповідальності за корупційні правопорушення та формування антикорупційної культури.
Ковбасюк Ю.В., [15, с. 67]	Антикорупційна політика - сукупність послідовних заходів держави та суспільства, через які реалізуються суспільні інтереси щодо обмеження корупції та споріднених з нею злочинів.
Соловйов В.М., [58, с. 103].	Державна антикорупційна політика – сукупність взаємопов’язаних дій системи органів державної влади щодо розроблення та реалізації мети, завдань, принципів і стратегічних напрямів розв’язання проблеми у сфері запобігання і протидії корупції.

Джерело: сформовано автором за [7, 57, 5, 15, 58]

Таким чином, дослідивши визначення науковців, наведемо власне розуміння досліджуваного поняття, антикорупційна політика – це передбачений законодавством комплекс заходів, які формуються та реалізуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою виявити, припинити факти корупції, усунути чинники, які призводять до її виникнення, відновити порушені права та законні інтереси фізичних та юридичних осіб, а також держави. Враховуючи те, що корупція, без постійної протидії їй, має здатність розповсюджуватися,

необхідно виділити антикорупційну функцію держави як одну з основних. До основних функцій безпосередньо державної антикорупційної політики відносяться (рис.1.1).

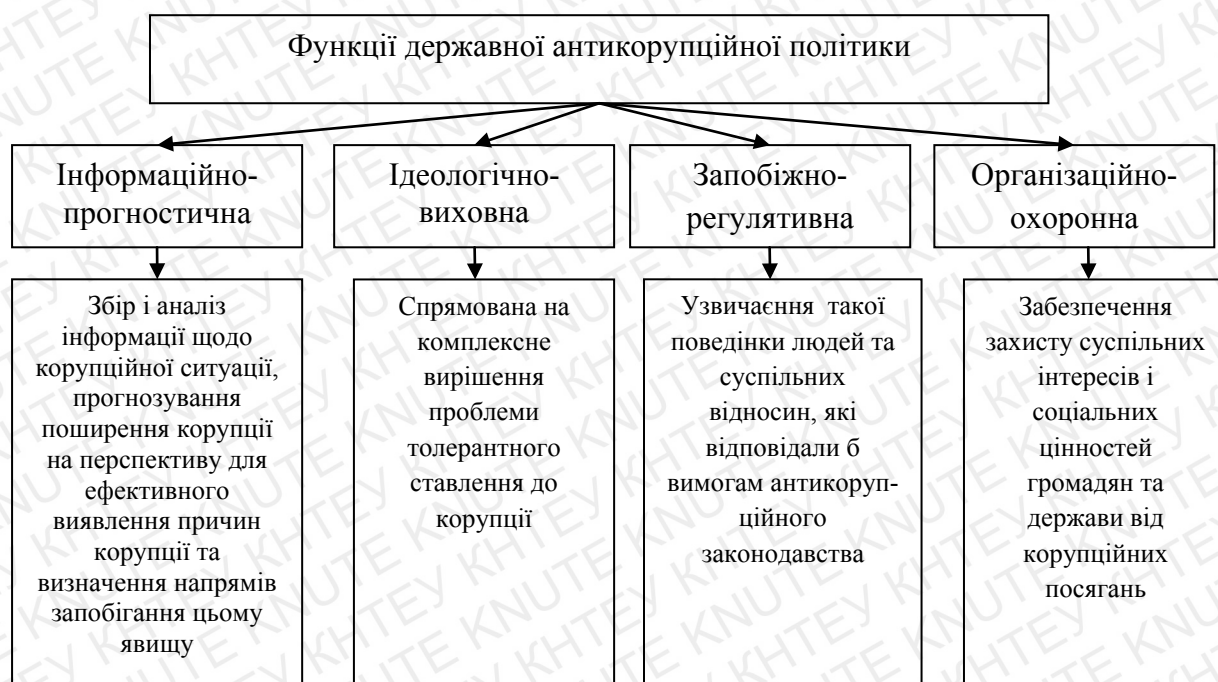

Рис. 1.1. Основні функції державної антикорупційної політики

Джерело: сформовано автором за [5, с. 35-36]

Розглянувши сутність та функції антикорупційної політики, варто зупинитися також на її принципах. Зазначимо, що в Законі України «Про запобігання корупції» [40] вони не визначені, проте, як свідчить аналіз наукової літератури, в більшості випадків погляди вчених з приводу даного питання майже не відрізняються (рис.1.2). До них належать: верховенство права, законність; системність, комплексність; об'єктивність; практична спрямованість та радикальність заходів; наукова обґрунтованість; економічна доцільність; взаємодія владних структур з інститутами суспільства та населенням; оптимальність та ефективність.

Таким чином, ми можемо згрупувати їх в чотири основні групи [61, с.183]:

1) загально-правові: законності, верховенства права, демократизму тощо;

- 2) спеціально-правові складають групу принципів адміністративного та суміжних галузей права, що визначають вектори діяльності системи органів публічної влади;
- 3) інституціональні передбачають реалізацію в рамках інституту антикорупційної політики держави;
- 4) організаційні.

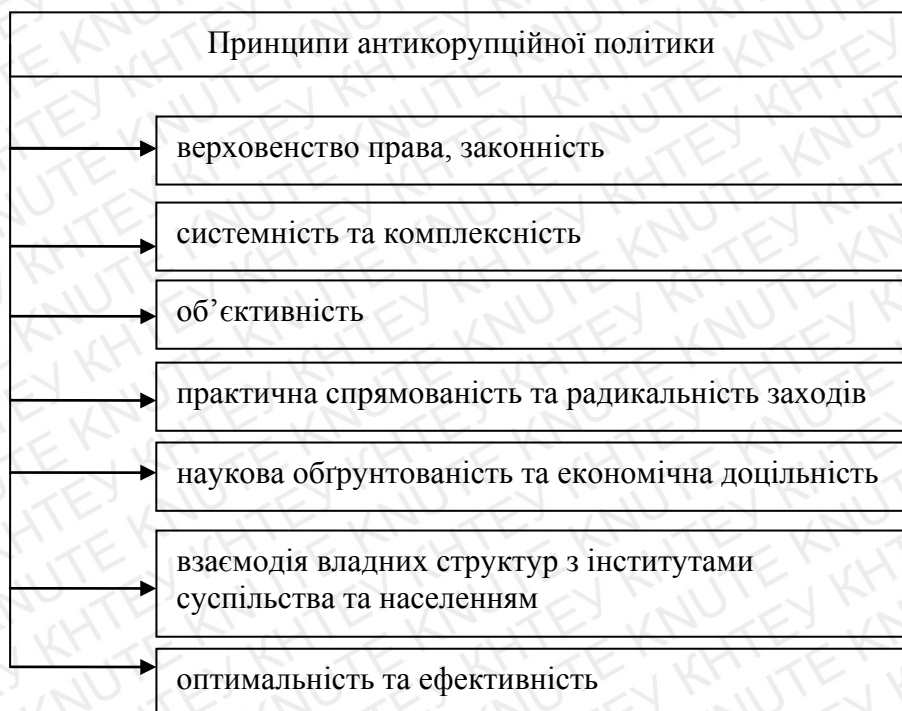

Рис. 1.2. Принципи державної антикорупційної політики

Джерело: власна розробка автора

Метою антикорупційної політики є істотне зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від загроз, впливу і наслідків, пов'язаних із корупцією.

Визначимо основні завдання антикорупційної політики. До них відносяться:

- оптимізація механізму правового регулювання між інститутами публічної влади;
- зміцнення законності і правового порядку шляхом створення системи взаємодії різних правоохоронних органів, задіяних у боротьбі з

корумпованими чиновниками й іншими суб'єктами, втягнутими в цей вид злочинів;

- підвищення правової культури державних службовців і громадян.

З метою кращого розуміння будь-якого явища, доцільно розглянути його складові частини, зокрема, до елементів антикорупційної політики відносяться: тривалість антикорупційних заходів, стадії та напрямки антикорупційної політики.

За тривалістю антикорупційних заходів, антикорупційна політика поділяється на постійні та разові заходи. Останні можуть здійснюватися в різноманітних сферах державного та суспільного життя та є індивідуальними для кожної держави (наприклад, ліквідація інституту «уповноважених банків», введення кодифікованої системи процедур підготовки та прийняття адміністративних рішень тощо).

Відповідно, кожен конкретний разовий захід зникає зі складу антикорупційної політики після того, як вона стає реалізованою.

До постійних заходів відносяться:

- розробка на визначений період антикорупційної програми, тобто документа, який містить основні напрямки політики на вказаний період;
- розробка планів з протидії корупції, тобто документів, що конкретизують і структурують антикорупційну програму;
- контроль за реалізацією антикорупційної програми і планів з внесенням до них необхідних коригувань і оцінка ступеня їх реалізованості;
- діяльність спеціалізованого антикорупційного органу з протидії корупції;
- діяльність правоохоронних органів стосовно виявлення, припинення і розслідування фактів корупції;
- судова практика в частині застосування відповідальності за корупційні діяння, тощо [34].

Напроти́вагу разовим заходам, постійні заходи є універсальними для різних держав, тобто не залежать від масштабів корупції, політичного та економічного устрою. Загалом, досвід провідних країн свідчить, що заходи антикорупційної політики держави можна розділити на дві групи (рис.1.3).

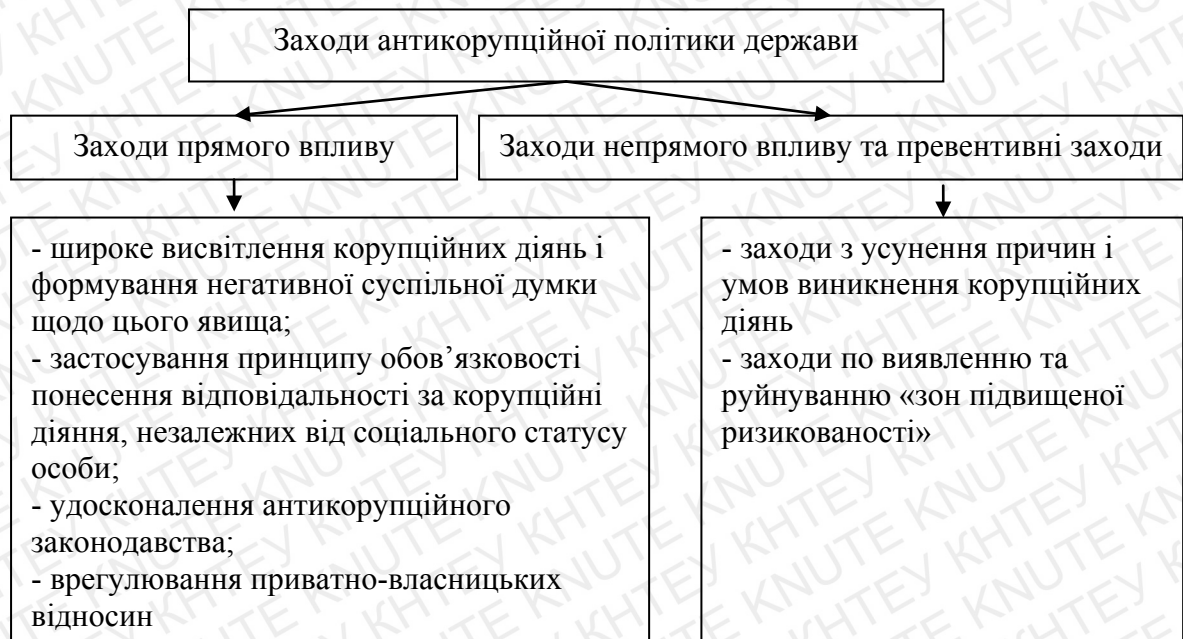

Рис. 1.3. Заходи антикорупційної політики держави

Джерело: власна розробка автора

На практиці варіантів протидії корупції значно більше, їх обрання залежить від багатьох чинників, найважливішим з яких є політичний – стратегія перетворень, яка визначена владою.

Іншим елементом антикорупційної політики є її стадії – послідовність основних кроків та зміст методів. Відповідно до даного критерію, антикорупційну політику можна розділити на певні групи:

- розробка антикорупційних програм;
- планування антикорупційних заходів;
- прогнозування та аналіз стану корупції і тенденцій в її розвитку;
- розробка спеціальних антикорупційних законопроектів і проектів підзаконних актів;

- експертиза законопроектів і проектів підзаконних актів;
- моніторинг реалізації антикорупційної політики та стану корупції;
- звітність державних органів цілях оцінки ефективності їх антикорупційної діяльності [34].

Антикорупційна політика включає певні визначені напрями. Це може бути і коригування законодавства, зміцнення судової влади, вдосконалення правоохоронної системи і поліцейської діяльності, координація антикорупційної політики тощо. Більш детально ми зупинимося на них в другому розділі даної випускної кваліфікаційної роботи.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження, ми можемо визначити антикорупційну політику як комплекс заходів, що здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування за підтримки суспільства і спрямовується на створення системи запобігання та протидії корупції й усунення причин її виникнення.

Метою антикорупційної політики є істотне зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від загроз, впливу і наслідків, пов'язаних із корупцією. До загальних напрямів антикорупційної політики відносяться: звуження поля умов і обставин, що сприяють корупції; цілеспрямована довгострокова протидія корупції шляхом успішного виявлення корупційних дій і невідворотного покарання за них; створення атмосфери суспільного несприйняття корупції.

1.2. Механізм формування державної антикорупційної політики

Антикорупційна політика держави є невід'ємною частиною управління нею. Проведене в попередньому розділі дослідження дозволяє відзначити, що вона полягає в розробці та реалізації різноманітних послідовних заходів країни та суспільства з усунення (мінімізації) причин та

умов, які породжують та живлять корупцію в різних сферах життєдіяльності [34].

Механізм формування антикорупційної політики держави представлений в додатку А. Ефективність механізму формування та реалізації антикорупційної політики держави безпосереднім чином залежить від створення єдиної та комплексної системи уповноважених суб'єктів, які покликані забезпечити дію ланцюжка узгодженої і скоординованої послідовності – виявлення, досудове розслідування і запобігання корупційним правопорушенням, завершення і складання обвинувального акту.

Як видно з додатку А, суб'єктами антикорупційної політики є: суб'єкти із спеціальними повноваженнями, суб'єкти з повноваженнями учасника, суб'єкти із загальними повноваженнями.

Об'єктами антикорупційної політики виступають: правотворча антикорупційна правова політика, правореалізаційна антикорупційна політика, правова антикорупційна доктрина, правова антикорупційна освіта, виховання, пропаганда.

Варто відзначити, що основними інструментами здійснення державної антикорупційної політики є:

- антикорупційна стратегія;
- державна програма з виконання Антикорупційної стратегії;
- щорічні національні доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції [40, ст.18].

Методи державного управління, які можуть бути використані під час формування і реалізації антикорупційної політики держави, залежать від стратегії та тактики протидії корупції в певній країні, а також від стратегії соціально-економічних перетворень і обумовлюють вжиття відповідних заходів [34].

Ефективному формуванню антикорупційної політики держави сприятиме дотримання таких умов:

- необхідне чітке прагнення керівництва держави боротися з будь-якими проявами корупції;
- потрібно безумовно виконувати вимоги антикорупційного законодавства;
- значну увагу приділяти профілактиці корупції, яка спрямована на викорінення причин, що її породжують;
- потрібно перетворити корупцію на сферу підвищеного ризику і низької рентабельності, створити і впровадити в дію некорупційні схеми взаємодії громадян із державними інститутами;
- зменшувати регуляторний тиск держави на бізнес;
- забезпечити правові умови для інформаційної прозорості і відкритості діяльності влади, встановити громадський контроль за нею;
- налагодити партнерські відносини між владою і громадянським суспільством у сфері мінімізації корупційних проявів.

Отже, антикорупційна політика країни повинна реалізовуватися наступним чином: сильна політична воля повинна бути втілена в стратегію антикорупційної протидії, а прагматизм і швидкість, які здатні забезпечити досягнення результатів, повинні сприяти зміцненню політичної волі стосовно подальшої протидії корупції (додаток Б).

Крім того, варто відзначити, що формування і реалізація антикорупційної політики потребують здійснення постійного моніторингу і оперативного реагування на виявлені корупційні тенденції, які мають на меті нейтралізацію загальноприйнятих корупційних практик; розкриття механізмів корупційних угод; виявлення ризиків та осередків можливого опору антикорупційній політиці; мінімізації корупційних правопорушень та нейтралізації корупціогенних чинників.

Вважаємо за доцільне відзначити, що створення ефективних антикорупційних механізмів в будь-якій країні базується на формуванні дієвої законодавчої та організаційно-правової бази. Зокрема, розробка антикорупційної політики розпочинається із з'ясування її основних напрямків. Ці напрямки властиві практично будь-якій країні, навіть такій, де рівень корупції в даний час не є загрозливим. Інша справа - зміст конкретних заходів, що укладаються в кожен з напрямків (блоків).

Тут універсальності бути не може. Більше того, зміст напрямків антикорупційної політики повинен коригуватися не лише в міру здійснення окремих заходів, але і, враховуючи результати ґрунтовних досліджень корупції, заснованих на науковому підході, зокрема, після більш ретельного вивчення причин корупції; «частин» державного та суспільного організму, які найбільш уражені корупцією; мотивації корупційної поведінки; більш точної оцінки прямих і непрямих економічних втрат і інш.

Аналізуючи діяльність в сфері протидії та запобігання корупції на міжнародному (співпраця на рівні міжнародних організацій) та національному рівні, можна сформулювати перелік загальних напрямів антикорупційної політики [25]. До них належать (рис.1.4) [23, с.30].

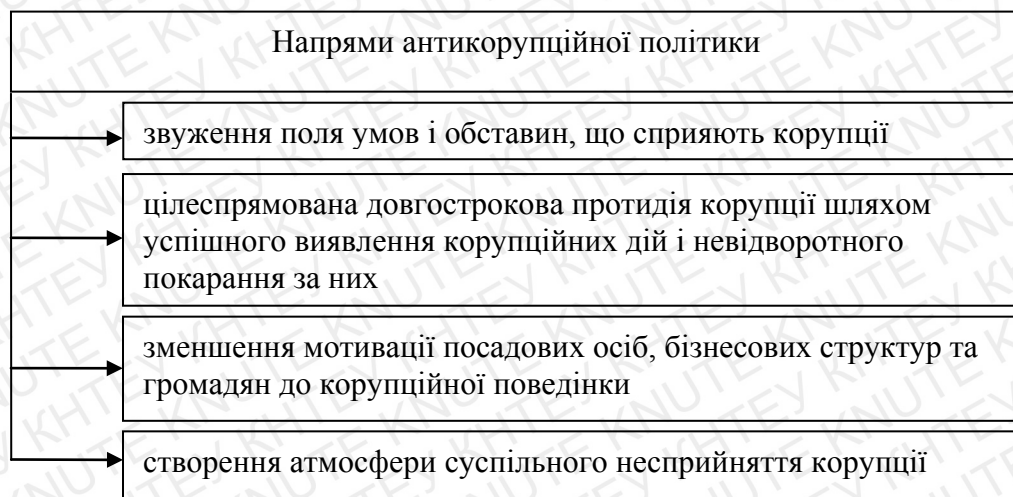

Рис. 1.4. Основні напрями антикорупційної політики держави

Джерело: власна розробка автора

Серед цих напрямів пріоритетне значення мають ті, що передбачають запобігання корупції, оскільки науковцями доведено значно більшу їх ефективність, ніж силових каральних заходів.

Якщо розглянути напрямки антикорупційної політики на рівні окремої країни, то варто виокремити наступні [58]:

- забезпечення верховенства права;
- проведення ґрунтовного аналізу рівня корупції в країні, причин і умов її існування та корупційних ризиків, соціологічних опитувань громадської думки та експертів;
- зведення до мінімуму можливостей для вчинення корупційних діянь, забезпечуючи запровадження відкритості, прозорості, громадського контролю, безпосередньої відповідальності за прийняті рішення та їх наслідки;
- налагодження ефективного механізму фінансового контролю за доходами та видатками суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення;
- врахування міжнародних зобов'язань у сфері запобігання та протидії корупції;
- узгодження з реформами в публічному секторі напрямків реформування сфер, де корупційний ризик є підвищений (медицина, освіта, податкова, митна, правоохоронна, судова тощо);
- відображення результатів дослідження та оцінки інституційного та законодавчого забезпечення запобігання та протидії корупції, шляхи їх вдосконалення;
- розробка пріоритетів, використовуючи відкрите обговорення за участю відповідних інститутів громадянського суспільства.

Науковці визначають існування у світі наступних концептуальних моделей антикорупційної системи (рис.1.5): тоталітарна, авторитарна, олігархічна, ліберальна та правова демократична [37, с.219].

Тоталітарна антикорупційна модель передбачає системний контроль держави за поведінкою державних службовців та посадових осіб та жорстку реакцію на будь-які прояви відхилень від установлених норм. В даній моделі присутня пряма залежність між рівнем наданих посадовцю владних повноважень та ступенем його відповідальності. Ризик бути притягнутим до кримінальної відповідальності наростає у міру просування високопосадовця вгору в ієрархічній піраміді влади [3, с.77]. Дана модель характерна для сучасного Китаю.

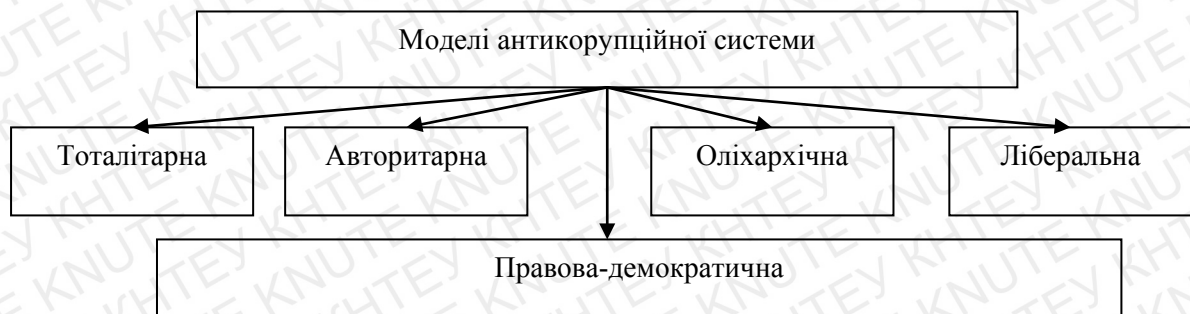

Рис. 1.5. Моделі антикорупційної системи

Джерело: сформовано автором за [37]

Авторитарна модель характерна для колишнього СРСР, Сінгапуру, ОАЕ, в її основі лежить передусім воля вищого політичного керівництва, в силу різноманітних причин воно розглядає таку боротьбу в якості однієї з пріоритетних задач держави.

Олігархічна модель містить принцип відповідальності «свій – чужий». Посадовці, наділені владними повноваженнями, захищають «своїх» від відповідальності всіма можливими способами. Однак стосовно «чужих» вони накопичують компромат та домагаються притягнення корупціонерів до відповідальності.

На противагу авторитарній моделі, в олігархічній моделі основну роль відіграють гроші, саме за допомогою них відбувається врегулювання більшості питань, не виключенням є і питання правоохоронної сфери. Корупціонери здебільшого відкуповуються з метою ухилення від

відповідальності, що дає їм змогу надалі зухвало і безкарно брати участь у корупційних схемах. До того ж, варто відзначити, що олігархічні корупціонери змушують державний апарат діяти так, як їм потрібно; в усіх потрібних їм державних органах призначаються на посади «свої» люди.

В ліберальній антикорупційній моделі практично повністю відсутня відповідальність та покарання за корупційні правопорушення, а також панує вседозволеність. Така модель найчастіше встановлюється тоді, коли в державі відбуваються радикальні перетворення чи революції, внаслідок яких нова влада не може відразу опанувати функції управління державою, або ж свідомо прямує до руйнівних процесів в суспільстві. Дана модель боротьби з корупцією була характерна в перші роки становлення сучасної Росії (1992–1998 рр.).

В демократичній антикорупційній моделі реалізуються основні демократичні ідеї, узгоджуються право і моральність, встановлюється поміркована ієрархія цінностей, яка охороняється правом, гарантується рівність усіх перед законом, забезпечується відповідність рівня владних повноважень ступеню відповідальності, запроваджується громадський контроль за діяльністю органів державної влади, налагоджуються і підтримуються зворотні зв'язки з громадськістю та формуються пріоритети боротьби із корупцією. Дана модель представлена в Іспанії.

Крім зазначених вище моделей антикорупційної політики, існують і інші, в котрих визначальними факторами є: географічне положення, історико-культурні особливості, менталітет нації, політичні, економічні та інші особливості. Згідно з наведеними ознаками, в літературі виокремлюють наступні моделі: західноєвропейська, азійська, африканська та латиноамериканська антикорупційні моделі. Однак, оскільки ми обмежені за обсягом даного дослідження, зупинятися на них не є доцільним, лише зазначимо, що всі ці моделі досить гнучкі і легко трансформуються одна в іншу. Ідеальною вважається модель комплексної дії, органічно поєднує в собі право, управління та моральні імперативи.

Досить детально в науковій літературі описані і стратегії:

- «системного усунення причин корупції»;
- «війни»;
- «свідомої пасивності»;
- «запобігання і регламентації»;
- «правозахисту»;
- «впливу на суспільну свідомість» [37].

Перераховані стратегії за своїми цілями практично не відрізняються одна від іншої. Відмінності стосуються форм і методів протидії корупції, обсягів і дієвості наявних ресурсів, окремих якісних характеристик гарантованих результатів. Звичайно, в реальному житті антикорупційні дії в рамках перерахованих стратегій ізольовано одна від одної не здійснюються.

У більшості випадків, в тому числі в Україні, використовується стратегія змішаної моделі. Керівництво країни виходить з того, що універсальної антикорупційної стратегії на всі випадки життя не існує. Все визначається конкретно сформованою політичною, соціально-економічною і морально-культурною ситуацією в країні, міжнародними та геополітичними умовами. Таким чином, головними заходами для втілення антикорупційної політики є імплементація антикорупційного законодавства, а також забезпечення ефективної, координованої та прозорої системи роботи антикорупційних інституцій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні

Насамперед відзначимо, що у світовому Індексі сприйняття корупції від Transparency International за 2019 рік Україна зайняла 126 місце серед 180 країн (табл.2.1). Аналізуючи табл.2.1, варто відзначити, що перед Революцією Гідності наша країна сприймалась як одна з найбільш корумпованих країн у світі та посідала 144 місце.

Таблиця 2.1

Динаміка Індексу сприйняття корупції від Transparency International за 2013-2019 рр.

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Місце в рейтингу	144	142	130	131	130	120	126
Індекс сприйняття корупції: загальна оцінка (умовні бали)	25	26	27	29	30	32	30

Джерело: розроблено автором на підставі [63]

Загалом, Україна погіршила свій торішній результат на два бали. Поруч з нашою країною у рейтингу перебувають Киргизстан, Азербайджан і Джибуті. Не дивлячись на зазначені вище показники, Україна взяла на себе низку зобов'язань, в пріоритеті яких лежить ефективна, безкомпромісна і постійна боротьба з корупцією, в напрямку якої протягом останніх десяти років Україною були ратифіковані Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією та Додатковий протокол до неї [24]; Конвенція ООН проти корупції [19]; Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [20]; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності [21]; Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією

[62]. Ратифікувавши останню, Україна приєдналась до Групи країн із боротьби з корупцією (GRECO).

Крім того, на рівні держави були прийняті численні законодавчі акти з питань боротьби з корупцією. Зокрема: «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки» [41], «Про запобігання корупції» [40], «Про очищення влади» [42], «Про Національне антикорупційне бюро України» [43], «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Державне бюро розслідувань» [44], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про публічні закупівлі», «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [45], «Про відкритість використання публічних коштів» [46], «Про доступ до судових рішень» тощо. Особливо варто відзначити прийняття Закону «Про Вищий антикорупційний суд» [47].

Крім зазначених вище законодавчо-правових актів, прийнята значна кількість підзаконних актів, що дає можливість говорити про цілком ґрунтовну законодавчу базу запобігання корупції.

Зазначимо, що в Україні окремими повноваженнями відносно формування та реалізації антикорупційної політики наділено низку суб'єктів. До них відносяться: суб'єкти із загальними повноваженнями; суб'єкти зі спеціальними повноваженнями; суб'єкти з повноваженнями учасника антикорупційних заходів (рис.2.1).

Відповідно, до суб'єктів із загальними повноваженнями належать:

- Президент України, яки затверджує загальнонаціональні програми, концепції тощо;
- Верховна Рада України – законодавча влада;
- Кабінет Міністрів України – виконавча влада;
- Генеральний прокурор України.

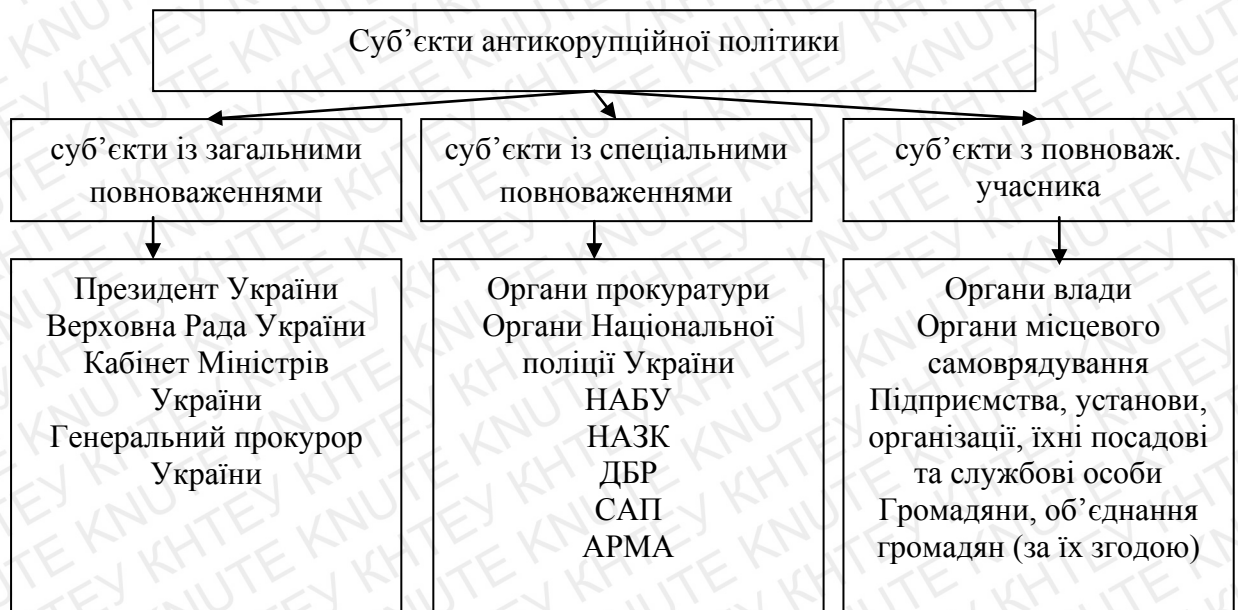

Рис. 2.1. Суб'єкти антикорупційної політики

Джерело: сформовано автором за [27]

До суб'єктів з спеціальними повноваженнями належать:

- органи прокуратури;
- органи Національної поліції України;
- НАБУ - державний правоохоронний орган, що повинен виявляти, припиняти, розслідувати, розкривати та попереджати корупційні правопорушення, які відносяться до його підслідності, а також запобігати вчиненню нових [43];
- НАЗК є центральним органом виконавчої влади України, який володіє спеціальним статусом та здійснює забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики;
- ДБР - правоохоронний орган, призначений для боротьби зі злочинами високопосадовців;
- САП - на правах самостійного структурного підрозділу в структурі Генеральної прокуратури.

Крім зазначених вище, до одного з антикорупційних органів належить Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) - це

центральный орган исполнительной власти, который владеет специальным статусом, наделенный полномочиями формирования та реализации государственной политики в галузі виявлення та розшуку активів, на які міг бути накладений арешт у кримінальному провадженні, а також управління активами, які перебувають під арештом у кримінальних провадженнях [45].

Окремо варто приділити увагу центральному органу виконавчої влади, який має спеціальний статус на забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики - НАЗК. Саме йому відведена роль попереджувальної антикорупційної інституції, яка відповідальна, в першу чергу, за процес формування та відслідковування реалізації антикорупційної політики в Україні, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, здійснення фінансового контролю за майновим станом державних службовців та моніторингу способу життя, забезпечення законності та прозорості фінансування політичних партій, а також реалізацію інших, визначених законодавством України, превентивних антикорупційних механізмів. Зокрема, в складі НАЗК функціонує Департамент антикорупційної політики.

До суб'єктів, які мають право лише брати участь у запобіганні та протидії корупції належать: органи влади, підприємства, установи, громадяни (за їх згодою) тощо.

Розглянувши суб'єктів антикорупційної політики, зазначимо, що основні засади формування та реалізації антикорупційної політики в Україні визначені в розділі 3 Закону України «Про запобігання корупції», ст.18 якого зазначає, що засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України, яка кожного року не пізніше 1 червня проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики [40].

Антикорупційна стратегія розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання

попередньої антикорупційної стратегії. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Державна програма з виконання Антикорупційної стратегії підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції.

Варто зазначити, що, на превеликий жаль, так і не був прийнятий Закон України «Про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки» та Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2018-2020 роки. В свою чергу, станом на сьогодні, вже розроблені проекти названих документів на 2020-2024 роки [48].

Оскільки ми не маємо діючої Антикорупційної стратегії, вважаємо за доцільне виокремити головні аспекти Антикорупційної стратегії 2014-2017 рр. (рис.2.2).

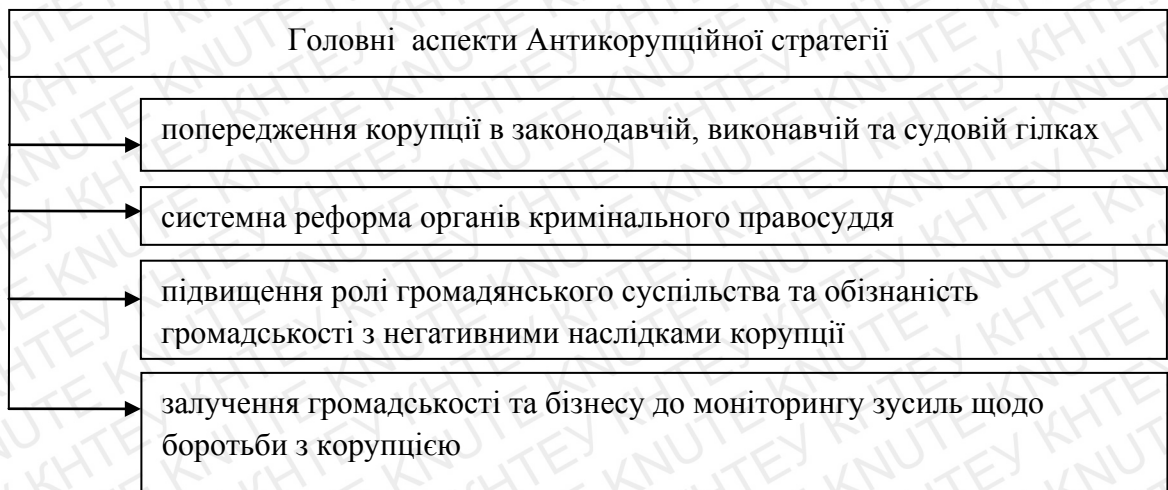

Рис. 2.2. Головні аспекти Антикорупційної стратегії

Джерело: сформовано автором за [41]

Варто наголосити, що основною відмінністю даної стратегії від попередніх було регламентування подання щорічного публічного звіту про хід її виконання та передбачає показники ефективності реалізації антикорупційної боротьби.

Таким чином, основні засади формування та реалізації антикорупційної політики в Україні визначені в Законі України «Про запобігання корупції», в якому зазначено, що засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України.

Оскільки метою даної випускної роботи є формування державної антикорупційної політики України на прикладі НАЗК, в подальшому зупинимося саме на розгляді її формування та реалізації, як основного завдання НАЗК. Офіційно НАЗК було утворене в березні 2015 року, проте набір його персоналу розпочався лише в квітні 2016 року, вже в серпні воно офіційно розпочало свою діяльність.

Організаційна структура НАЗК визначена та офіційно затверджена Законом України «Про запобігання корупції» [40], а також відомчими актами Агентства. Вона включає наступні рівні [52, с.67]:

- 1) керівний склад НАЗК, а саме: Голову, заступників Голови, керівника апарату НАЗК, заступник керівника апарату, керівники департаментів, управлінь, відділів, секторів, а також керівники територіальних органів;
- 2) систему структурних підрозділів;
- 3) консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби (комісії, в тому числі конкурсні, колегії, робочі групи та інше);
- 4) апарат НАЗК, а також територіальних органів.

Більш детально Організаційна структура НАЗК представлена в додатку В. Відзначимо, що станом на початок 2019 року чисельність працівників НАЗК становила 408 осіб, на кінець 2019 року в даній установі працювало 270 осіб, що складає 87,1% від загальної кількості працівників. [49, с.206].

268 осіб мають вищу освіту магістра, 75 осіб – 2 вищі освіти та 5 – три вищі освіти, тобто склад працівників даного суб'єкта антикорупційної політики є цілком компетентний. Варто наголосити, що працівники НАЗК

постійно проходять програми та тренінги з підвищення кваліфікації (додаток Г).

В розрізі даного суб'єкта антикорупційної політики, його метою є створити систему запобігання корупції, використовуючи нові засади формування і реалізації антикорупційної політики, забезпечити можливість її реалізації, враховуючи актуальні корупційні загрози та виклики.

Отже, до основних пріоритетних напрямків у формуванні антикорупційної політики НАЗК станом на сьогодні належать:

- вдосконалити нормативно-правове регулювання запобігання і протидії корупції;
- визначити ефективні механізми запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушення етичних стандартів поведінки та забезпечення контролю за дотриманням правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Запобігаючи політичній корупції, НАЗК має за мету виявлення та запобігання випадків недотримання політичними партіями та кандидатами на виборах законодавчих вимог стосовно фінансування партій та дотримання правильності фінансової звітності.

Здійснюючи фінансовий контроль та моніторинг способу життя публічних службовців, НАЗК повинно ефективним чином впроваджувати вимоги фінансового контролю, який сприятиме виявленню незаконного збагачення та конфлікту інтересів держслужбовців, а також їх недопущенню.

Здійснюючи антикорупційну політику, НАЗК повинно систематично переглядати національну антикорупційну політику та стратегію, сприяти, забезпечувати моніторинг та ефективну звітність стосовно реалізації своїх повноважень, при цьому і антикорупційне законодавство і практика могли дати адекватну відповідь антикорупційним проявам.

Здійснюючи моніторинг дотримання законодавства про конфлікт інтересів, метою НАЗК є ефективне виявлення та реагування на випадки

недотримання публічними службовцями правил стосовно запобігання і врегулювання конфлікту інтересів та інших антикорупційних обмежень і вимог.

Організовуючи роботу із запобігання та виявлення корупції, НАЗК повинно створити таку систему, яка б дозволила ефективним чином запобігати та виявляти корупцію як в публічному, так і в приватному секторах. Крім того, відповідно до ст.11 Закону України «Про запобігання корупції»[40], одним з повноважень НАЗК є організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції. Варто відзначити, що, зважаючи на відсутність фінансування, в 2019 році такі дослідження, на превеликий жаль, не проводилися, проте їх організація відбулася вже в 2020 році за допомогою Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI).

Таким чином, на сьогодні вже досить ґрунтовно сформована законодавча база антикорупційної політики, чітко окреслені суб'єкти, які її здійснюють, та визначені їх повноваження. Одним із суб'єктів антикорупційної політики є НАЗК, основними цілями діяльності якого є: запобігання політичній корупції, фінансовий контроль та моніторинг способу життя публічних службовців, антикорупційна політика, моніторинг дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інші антикорупційні обмеження стосовно запобігання корупції, організація роботи із запобігання і виявлення корупції.

2.2. Моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні

Вважаємо за доцільне здійснити оцінку результатів антикорупційної політики України в межах основних завдань НАЗК у 2019-2020 рр., відповідно до Стратегії розвитку НАЗК на 2017-2020 рр. [56]. Зазначимо, що

в Стратегії були виокремлені короткострокові цілі, які повинні бути досягнуті до кінця цього року, а саме:

- вироблення такого механізму роботи, при якому НАЗК буде єдиною командою, здійснюючи співпрацю з іншими антикорупційними органами;
- розробка ефективної інформаційно-технологічної взаємодії, яка спроможна буде підтримувати реалізацію повноважень НАЗК;
- забезпечення якомога більшої обізнаності суспільства, інших зацікавлених осіб шляхом поширення інформації про діяльність, структуру, стратегію та політику НАЗК [56].

Відповідно до п'яти функцій структурних підрозділів НАЗК, проаналізуємо, які цілі були поставлені та що зроблено в даному напрямку (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Оцінювання результатів діяльності НАЗК відповідно до цілей, визначених в Стратегії розвитку НАЗК на 2017-2020 рр.

Основні цілі діяльності НАЗК відповідно до стратегії розвитку НАЗК на 2017-2020 рр.	Зроблено
Запобігання політичній корупції	Проводилися навчальні семінари, поширювалися інформаційні матеріали для політичних партій; працювала електронна платформа для подання звітності, фінансові звіти перевірялися та публікувалися вчасно.
Фінансовий контроль та моніторинг способу життя публічних службовців	Створення ефективного електронного реєстру декларацій та центру обробки і зберігання даних при НАЗК; створення законодавчої основи для того, щоб існувала можливість вчасної та якісної перевірки декларацій та їх оприлюднення; велася робота з підвищення обізнаності про права та обов'язки суб'єктів декларування.
Антикорупційна політика	Розроблена нова національна антикорупційна стратегія на 2020-2024 рр. та державна програма її реалізації; створена постійна робоча група аналізу та моніторингу корупційних викликів; впроваджена нова методологія антикорупційної експертизи; впроваджена Комунікаційна стратегія НАЗК на 2017–2020 роки; співпраця з міжнародними партнерами; оновлений та вдосконалений офіційний веб-сайт НАЗК.

Продовження табл.2.2

Моніторинг дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інші антикорупційні обмеження стосовно запобігання корупції	Було здійснено оприлюднення методичних рекомендацій стосовно запобігання конфлікту інтересів; проводилися кампанії з питань обізнаності.
Організація роботи із запобігання і виявлення корупції	В органах державної влади були запроваджені антикорупційні програми, які містять заходи з усунення корупційних ризиків, причини і умови, що сприяють їх виникненню; для викривачів створено дієву систему захисту; було створено та забезпечено ефективно діяльність Єдиного державного реєстру осіб, що вчинили корупційні правопорушення.

Джерело: сформовано автором за [56]

В сфері запобігання політичній корупції:

а) політичні партії і кандидати на виборах повинні дотримуватися вимог законодавства стосовно фінансування та звітності, подавати вчасно фінансові звіти в електронній формі; відповідно НАЗК повинно провести їх перевірку та забезпечити їх доступність для суспільства. З метою виконання даного пункту працівниками НАЗК проводилися навчальні семінари, поширювалися інформаційні матеріали для політичних партій; працювала електронна платформа для подання звітності, фінансові звіти перевірялися та публікувалися вчасно;

– в сфері фінансового контролю та моніторингу способу життя публічних службовців:

а) ефективно впровадити вимоги фінансового контролю, що сприятиме запобіганню та виявленню випадків конфлікту інтересів та незаконного збагачення публічних службовців. З цією метою відбулося: створення ефективного електронного реєстру декларацій та центру обробки і зберігання даних при НАЗК; створення законодавчої основи для того, щоб існувала можливість вчасної та якісної перевірки декларацій та їх оприлюднення; велася робота з підвищення обізнаності про права та обов'язки суб'єктів декларування;

– в сфері антикорупційної політики:

а) здійснення систематичного перегляду антикорупційної політики та стратегії: була розроблена нова національна антикорупційна стратегія на 2018-2020 рр. та державна програма її реалізації, проте, на жаль, не затверджена; створена постійна робоча група аналізу та моніторингу корупційних викликів; впроваджена нова методологія антикорупційної експертизи; впроваджена Комунікаційна стратегія НАЗК на 2017–2020 роки; співпраця з міжнародними партнерами; оновлений та вдосконалений офіційний веб-сайт НАЗК;

– в сфері моніторингу дотримання законодавства стосовно конфлікту інтересів [56]:

а) публічні службовці повинні дотримуватися правил стосовно запобігання конфлікту інтересів, а НАЗК відповідно реагувати на випадки їх недотримання: сформовано та впроваджено процедури реагування на зазначені вище випадки; було здійснено оприлюднення методичних рекомендацій стосовно запобігання конфлікту інтересів; проводилися кампанії з питань обізнаності;

– в сфері організації роботи з виявлення та запобігання корупції:

а) створення дієвої системи щодо можливості запобігати та виявляти корупцію в приватному та публічному секторах та сфері захисту викривачів: в органах державної влади були запроваджені антикорупційні програми, які містять заходи з усунення корупційних ризиків, причини і умови, що сприяють їх виникненню; для викривачів створено дієву систему захисту; було створено та забезпечено ефективно діяльність Єдиного державного реєстру осіб, що вчинили корупційні правопорушення.

Основні пріоритети діяльності НАЗК на 2017-2020 роки визначені в Рішенні НАЗК від 15 грудня 2016 року № 144 «Про схвалення Пріоритетів діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції на 2017 - 2020 роки» [53] та наведені в табл.2.3.

Таблиця 2.3

Пріоритети діяльності НАЗК на 2017-2020 роки

Пріоритет/ціль Уряду	Верховенство права і боротьба з корупцією
1. Забезпечити ефективну роботу превентивних антикорупційних підрозділів	Сформувати систему уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції в органах державної влади, на державних та комунальних підприємствах з метою належно реалізувати антикорупційне законодавство на національному рівні та на місцях.
2. Запровадити антикорупційні програми	Впровадити у діяльність органів державної влади, обласних державних адміністрацій і рад антикорупційних програм на основі результатів аналізу корупційних ризиків.
3. Підвищити рівень стандартів доброчесності осіб, які уповноважені на виконання функцій держави та прирівняних до них осіб, а також громадськості	Запровадити комплекс заходів, які спрямовані на викорінення корупції, запобігання умовам, що можуть сприяти її виникненню.
4. Забезпечити роботу Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	Здійснювати ефективний контроль за дотриманням вимог законодавства стосовно декларування особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Належна перевірка поданих декларацій та виявлення фактів порушення вимог фінансового контролю.
5. Удосконалити систему державного контролю за партійними фінансами	Прозорість фінансування політичних партій. Інформація стосовно фінансування діяльності політичних партій є публічною.

Джерело: сформовано автором за [53]

Отже, окресливши основні цілі та пріоритети діяльності НАЗК на період до кінця 2020 року, проведемо кількісний аналіз ефективності його діяльності. Розпочнемо з завдання НАЗК стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів державних службовців, що є основою будь-якої системи запобігання корупції. Зазначимо, що саме здійснення вчасного та ефективного врегулювання конфлікту інтересів надає змогу усунути більшість ризиків, які в подальшому можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень.

Загальна кількість повідомлень про можливі порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів наведена в табл.2.4.

Отже, уповноважені особи НАЗК протягом 2019 року виявили 768 порушень вимог Закону України «Про запобігання корупції», щодо 117 осіб складені та направлені 515 протоколів про адміністративні правопорушення до суду, що є більше на 9,34%, порівняно з 2018 роком та на 223,9%, порівняно з 2017 роком.

Таблиця 2.4

Динаміка кількості повідомлень про можливі порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів за 2017-2019 рр.

Показники/Роки	2017	2018	2019
Кількість звернень	1577	1280	1500
Кількість розпочатих перевірок за власною ініціативою	900	948	1042
Кількість складених протоколів:	159	471	515
з них за ст.172-7 КпАП	147	459	490
за незаконне використання інформації (ст.172-8 КпАП України)	-	-	1
порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КпАП України)	7	9	18
за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172-5 КпАП України)	1	3	6
За невиконання законних вимог (приписів) НАЗК	4	26	32

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Станом з 01.01.2020 - 30.06.2020 було подано до НАЗК 1139 заяв (371 вирішені позитивно), 96 скарг (8 вирішено позитивно), 32 пропозиції (9 вирішено позитивно) – додаток Д. Складено 544 протоколи, 28 приписів [29].

Відповідно до табл.2.4, можна побачити, що найбільшу кількість протоколів уповноважені особи НАЗК склали за ст.172-7 КпАП, яка і передбачає адміністративну відповідальність порушників вимог стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Розподіл виявлених НАЗК правопорушень, в залежності від кваліфікації за 2019 рік, наведено на рис.2.3.

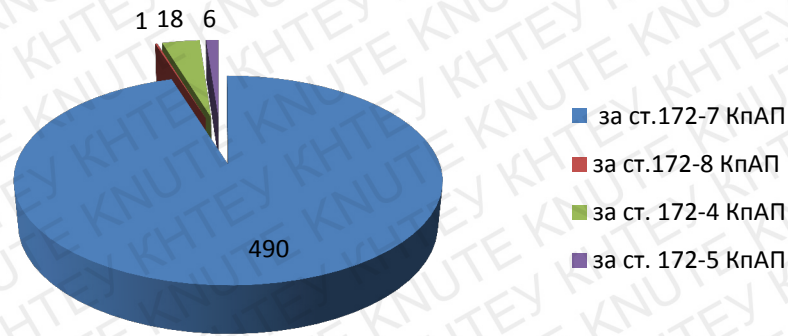

Рис. 2.3. Розподіл виявлених НАЗК правопорушень, в залежності від кваліфікації за 2019 рік, шт.

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9, с.34]

Також, було виявлено 18 порушень обмежень стосовно сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, що значним чином перевищує показники попередніх років; 6 порушень стосовно отримання подарунків, що також значним чином, перевищує показники 2017-2018 років.

Варто наголосити, що в 2019 році виявлено одне порушення незаконного використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень, в попередні роки таких порушень зафіксовано не було. Крім того, як можна побачити з табл.2.4 та рис.2.4, відповідно до ст.186-46 КпАП України, яка передбачає відповідальність за невиконання законних вимог (приписів) НАЗК було складено 32 протоколи, що є більшим на 23,1 %, порівняно з 2018 роком.

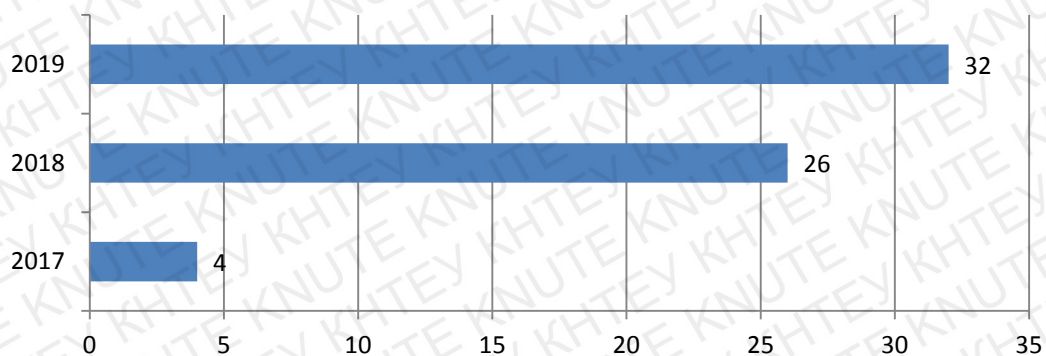

Рис. 2.4. Динаміка кількості протоколів, складених уповноваженими особами НАЗК за 2017-2019 рр. (ст.188-46 КпАП)

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9, с.34]

Отже, якщо підсумувати, то загалом у 2019 році НАЗК було складено 547 протоколів за досліджуваними статтями, варто наголосити, що більш як 42% зазначених протоколів були складені стосовно осіб, які займати посади депутатів місцевих рад, голів сіл та міст, а 37% протоколів стосувалися осіб, юридичного та публічного права (рис.2.5).

Рис. 2.5. Кількість протоколів, складених НАЗК у 2019 році за посадами, осіб

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Незважаючи на доволі ефективну діяльність НАЗК у вивленні досліджуваних правопушень, варто відзначити, що станом на кінець 2019 року 2/3 всіх справ були закриті судами, більша їх половина закривається внаслідок закінчення терміну, що є негативною тенденцією в напрямку подолання корупції в Україні (рис.2.6).

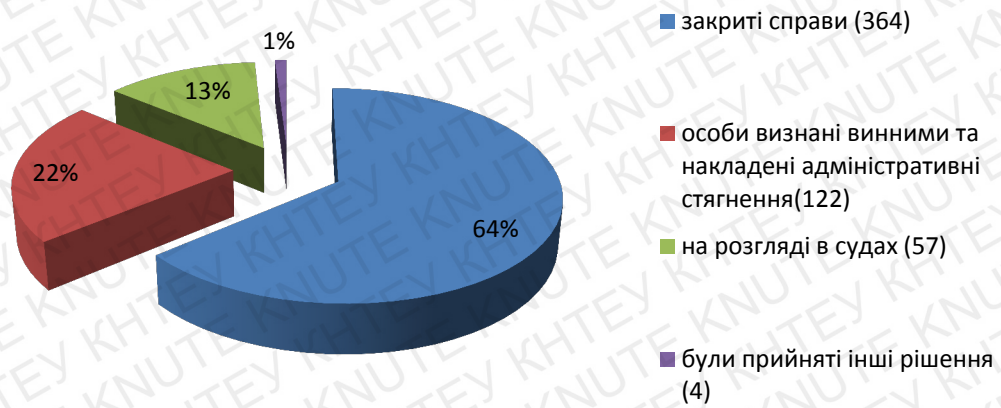

Рис. 2.6. Частка справ щодо до яких судами прийняте відповідне рішення у 2019 році, %

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Отже, 64% справ судом були закриті, стосовно 22% було накладено адміністративне стягнення.

Основні підстави, чому судами були закриті справи наведені на рис.2.7, відповідно до якого, 46% справ закриваються судами за відсутністю події або складу адміністративного правопорушення, 2% - у зв'язку з малозначністю діяння.

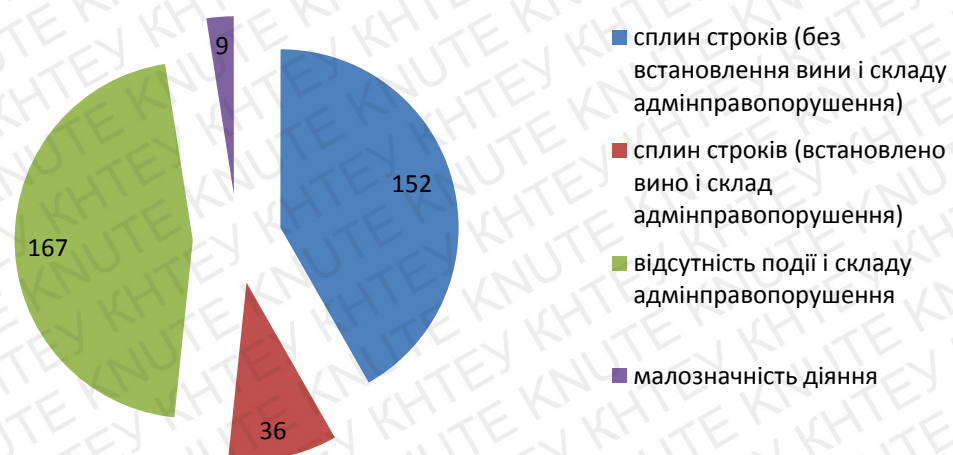

Рис. 2.7. Підстави закриття справ, розпочатих за матеріалами НАЗК

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Варто відзначити, що в минулому році за результатами розгляду наведених вище справ було конфісковано 343,79 тис.грн.

Ще одним з обов'язків, який покладено на НАЗК є проведення фінансового контролю та моніторингу способу життя суб'єктів декларування, загалом у 2019 році було опрацьовано більш як 23 тис. повідомлень про факти неподання або несвоєчасного подання декларацій суб'єктами декларування. В результаті контролю за 2019 рік було направлено до суду 371 протокол, які мають відношення до корупційних діянь. Зазначимо, що в 2018 році їх кількість складала 309, що є меншим в 1,2 рази [9, с.38].

Крім того, в 2019 році працівники НАЗК підготували 269 висновків про ознаки кримінального правопорушення суб'єктів декларування, що також є більшим в 1,6 рази за показник 2018 року.

Станом на 01.06.2020 року було перевірено 720 декларацій та 204 суб'єктів закону [29].

Показовим в діяльності НАЗК є створення Інформаційно-телекомунікаційної системи проведення логічного і арифметичного контролю декларацій, в результаті якого була проведена перевірка 1020 декларацій посадовців, які займають високі посади (рис.2.8).

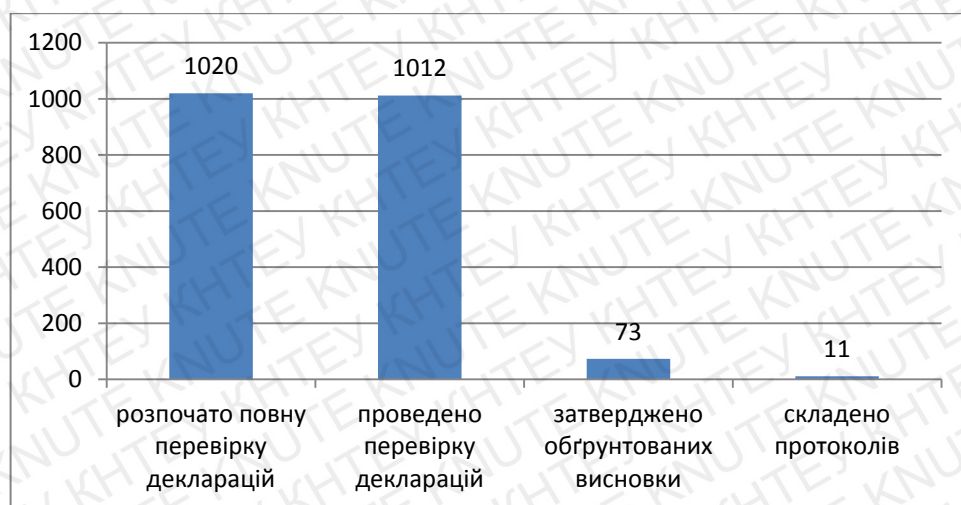

Рис. 2.8. Кількість та результати перевірок проведення логічного і арифметичного контролю декларацій

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Як видно з рис.2.8, було затверджено 73 обґрунтованих висновки про виявлення ознак кримінального правопорушення, а саме декларування недостовірної інформації, які були спрямовані до відповідних суб'єктів у сфері протидії корупції; складено 11 протоколів про адміністративні правопорушення, стосовно подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Досить показовим моментом діяльності НАЗК є виконання функції контролю за вчасною датою подання звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України, а також протягом проведення позачергових виборів народних депутатів - зазначену функцію НАЗК виконувало вперше; в результаті якої було складено 1220 протоколів про адміністративні правопорушення (рис.2.9). [9, с.43]

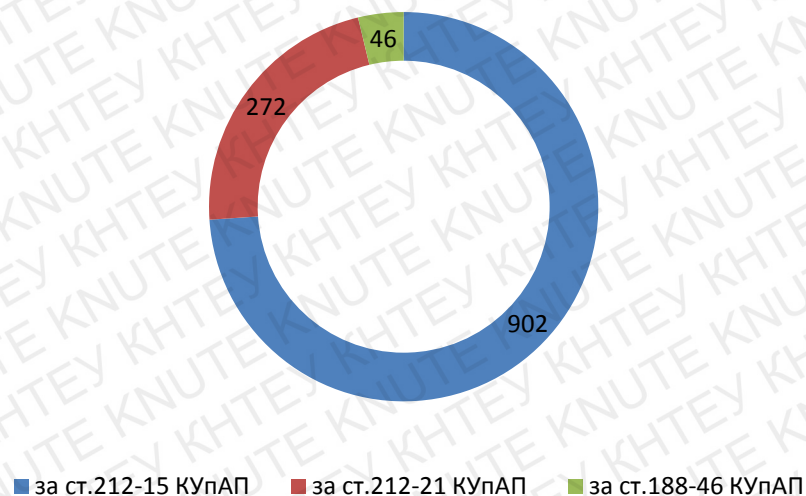

Рис. 2.9. Кількість складених протоколів про адміністративні правопорушення у 2019 році

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [9]

Таким чином, як видно з рис.2.9, найбільшу кількість протоколів НАЗК (902 шт.) було складено за порушення порядку надання або отримання внеску на підтримку партій, порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності партій, порушення порядку

надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму. Загалом, станом на сьогодні, було винесено рішення у 816 справах. Відповідно до вимог НАЗК, політичними партіями було перераховано до Держбюджету України більш як 5 млн.грн. [49].

НАЗК повинно також співпрацювати з тими, хто повідомляє про факти корупції, так званими викривачами, його діяльність повинна спрямовуватися на опрацювання їхніх звернень, на захист і на притягнення до відповідальності тих, хто права викривачів порушує. В частині цього напрямку було виявлено 32 факти порушення [9].

Зокрема, станом на 1.06.2020 року в суді перебувало 62 справи, з них нових – 26 справ, 23 закритих та 12 виграних справ [29].

Дослідивши останні дані, відзначимо, що за 2020 рік було внесено до реєстру корупціонерів наступну кількість даних (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Внесено даних в реєстр корупціонерів

Показники	01.01.2020	01.02.2020	01.03.2020	01.04.2020	01.05.2020	01.06.2020
Притягнуто до адмін. відповідальності	105	261	383	257	297	505
Притягнуто до кримінальної відповідальності	89	56	78	79	70	98
Накладено дисциплінарні стягнення	8	13	13	9	10	8

Джерело: побудовано автором відповідно до даних [29]

Таким чином, станом на початок червня 2020 року до адміністративної відповідальності притягнуто 505 осіб, до кримінальної – 98, накладено адміністративні стягнення на 8 осіб.

Варто відзначити, що НАЗК взаємодіє: з громадськістю та ЗМІ, вживає заходи, які спрямовані на формування у свідомості громадян негативного відношення до корупційних проявів; з органами державної влади, місцевого

самоврядування та ін.; здійснює міжнародну співпрацю. Зокрема, забезпечило участь в роботі Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) у 82-му, 83-му і 84-му пленарних засіданнях GRECO. Також здійснюється ефективна співпраця з компетентними органами інших країн.

Насамкінець відзначимо, що з травня 2020 року вже затверджені відповідні критерії та методика проведення оцінювання ефективності діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції [51], згідно з відповідною Постановою зазначена оцінка проводиться Комісією в складі трьох осіб, кожних два роки починаючи з 1 січня 2020 року [51], отже вперше оцінка ефективності відбудеться у січні 2022 року. Для проведення оцінки використовуються: базове анкетування, інтерв'ю, можливість обговорення у форматі фокус-груп, аналіз інформації, аналіз матеріалів перевірок та інших контрольних або моніторингових заходів.

Якщо підсумувати проведене дослідження, то варто нагадати, що саме НАЗК має розробляти антикорупційну стратегію та державну програму з її виконання, а після їх ухвалення парламентом і урядом – моніторити, координувати та оцінювати ефективність, однак на даний момент антикорупційна стратегія не затверджена.

У НАЗК активно звітують про виявлені порушення, але цифри не свідчать про якість його діяльності. До прикладу, майже половина з усіх перевірених – вище політичне керівництво, судді і прокурори, і у 90% підстав для притягнення до кримінальної відповідальності не знайдено. Також, варто наголосити, що за роки роботи НАЗК конкретних результатів стосовно захисту викривачів, на жаль, немає.

Існують також і прогалини в діяльності НАЗК стосовно запобігання та врегулювання ситуації, коли посадовці можуть зловживати владою: від ініціювання службових розслідувань і складання адмінпротоколів до визнання незаконними рішень, прийнятих в умовах конфлікту інтересів, в деяких випадках була складена значна кількість протоколів на одну особу, в інших навіть не побачили фактів корупції (справа Миколи Мартиненка, якого

підозрюють у розкраданні 695 млн. грн. на двох державних підприємствах) [29].

Впродовж перших років свого існування НАЗК не забезпечувало якісного державного контролю за фінансуванням політичних партій, нині після перезавантаження НАЗК, зміни тривають, проте говорити про цілковиту ефективність в даному напрямку ще зарано. Зокрема, за I півріччя 2020 року було подано до НАЗК надійшло 1139 заяв (371 вирішені позитивно), 96 скарг (8 вирішено позитивно), 32 пропозиції (9 вирішено позитивно). Складено 544 протоколи. Таким чином, проведене дослідження за наявними на даний момент даними довело, незважаючи на значну кількість позитивних моментів, як і в будь-якій діяльності існують певні прогалини, які потребують свого вдосконалення.

Насамкінець окреслимо проблеми, що потребують подальшого вдосконалення в сфері боротьби з корупцією є (рис.2.10).

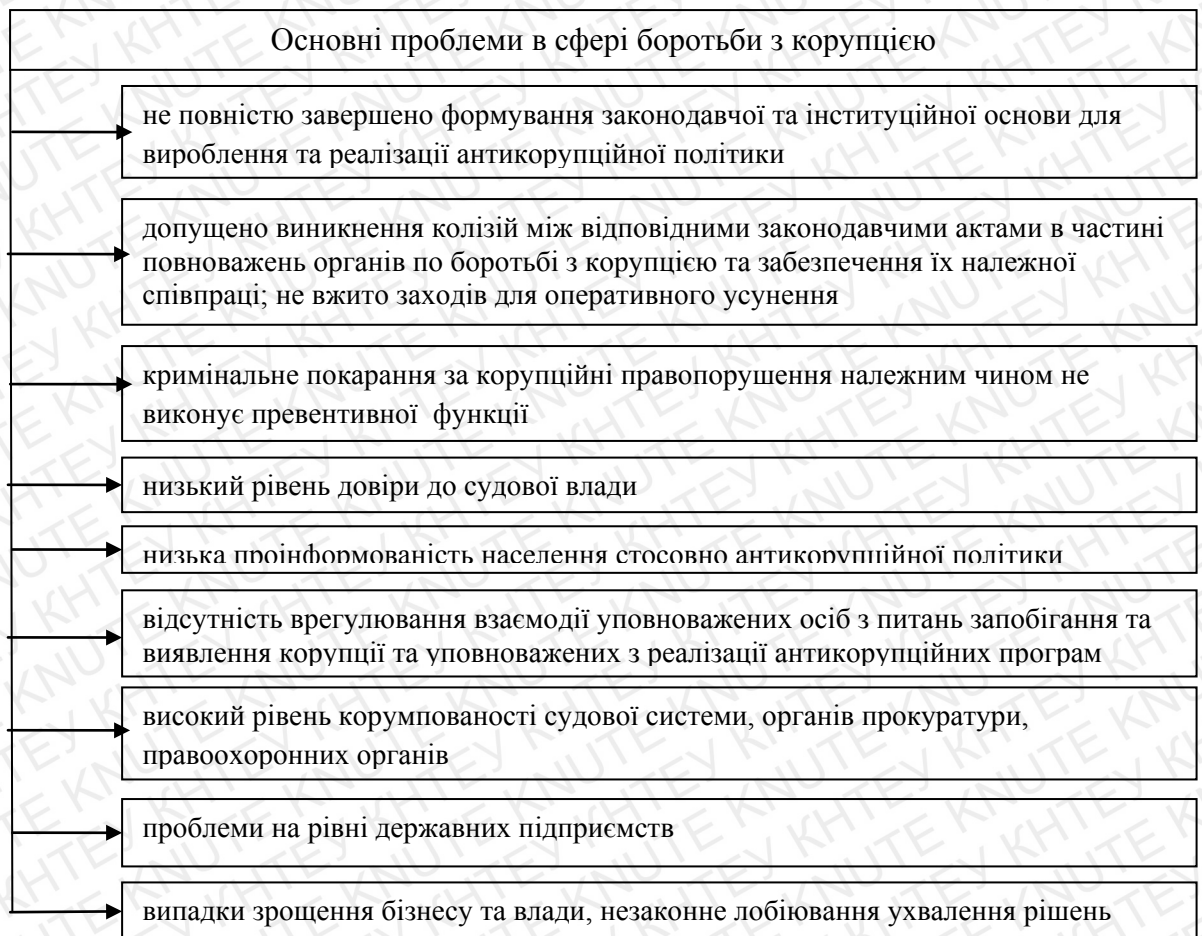

Рис. 2.10. Основні проблеми в сфері боротьби з корупцією

Джерело: власна розробка автора

Відповідно, зазначені проблеми потребують якомога швидшого свого розв'язання, для цього варто вивчити зарубіжний досвід антикорупційної політики та можливості його впровадження в українську практику її формування та реалізації.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Досліджуючи явище корупції та шляхи запобігання їй, не можна оминати вивчення зарубіжного досвіду здійснення антикорупційної політики. Якщо звернутися до досвіду країн ЄС, що нині є надзвичайно актуальним для нашої країни, то варто відзначити, що найагресивнішою антикорупційною політикою характеризується країна Румунія. В Румунії правоохоронний орган, Національний антикорупційний директорат, що мав на меті викривати та розслідувати корупційні правопорушення, був створений ще в 2002 році. До його складу входить значна кількість прокурорів, поліцейських, регіональних спеціалістів тощо.

Основні функції зазначеної установи полягають у наступному:

- кримінальне переслідування осіб, які вчинили корупційне правопорушення;
- виявлення злочинів;
- відкриття кримінального провадження тощо [13].

Зокрема, діюче законодавство Румунії передбачає можливість перевіряти спадок, який залишила особа, що була підозрюваною у вчиненні корупційних правопорушень, проте не може бути притягнута до відповідальності через її смерть. Недивлячись на те, що спадкоємці в такому випадку є законними набувачами активів, у разі доведення шахрайського, корупційного походження майна та коштів, воно підлягає конфіскації.

Наприклад, законодавством даної країни передбачена вибіркова поточна «тестова перевірка на доброчесність» (провокація) державних службовців, співробітників правоохоронних органів. Цей захід проводиться на підставі ордера прокурора, його метою є оцінка (моніторинг) ризиків [55, с.120].

Виконавці такого «тесту» здійснюють його під прикриттям. Особлива ефективність тестової перевірки відзначена під час кампанії, що була скерована на протидію корупції на митниці. В даний спосіб були виявлені та притягнені до відповідальності співробітники митних служб на кордонах з іншими країнами.

Зокрема, досвід японської антикорупційної політики цікавий тим, що в цій країні випробувано великий набір способів попередження корупції. Японці активно вивчають історичний досвід і новації боротьби з корупцією в країнах з глибокими демократичними традиціями, нерідко визнаючи їх більш ефективними, ніж власні.

Об'єктом японського антикорупційного законодавства є дві категорії осіб, які займають дійсно владне становище. До першої категорії відносять політиків - це депутати парламенту, частина з яких стають членами кабінету міністрів, їхніми заступниками і політичними радниками, а також голови місцевих адміністрацій (губернатори, мери міст), депутати місцевих зборів. Друга категорія - урядові і місцеві службовці.

У першому випадку попередження корупції зводиться, зокрема, до встановлення заборон. В Японії чиновник відсторонений від приватного бізнесу. Закон не дозволяє державному і муніципальному службовцю бути одночасно керівною особою, радником, членом ради компанії і іншої організації, вести власне комерційне підприємство з метою отримання прибутку в торговельній, промисловій та фінансовій сферах. І після залишення служби відставному чиновнику забороняється протягом двох років обіймати посади в комерційному підприємстві тієї області, яку він курирував останні п'ять років служби. Рада у справах персоналу може зажадати від службовця звіту про володіння акціями в сфері, до якої чиновник має відношення.

Наполягаючи на концентрації зусиль чиновника на виконанні покладених на нього обов'язків, закон не допускає сумісництва, за винятком спеціально обумовлених законами та урядовими указами випадків, а при

сумісництві не дозволяє отримувати грошову компенсацію за додаткову роботу [37].

Кримінальний кодекс Японії містить окрему главу, присвячену хабарництву і іншим зловживанням владою. Незважаючи на важливість боротьби з корупцією, КК встановлює тверді правові гарантії захисту від помилкових звинувачень у хабарництві - активний підкуп карається так само суворо, як і прийняття посадовою особою (навіть майбутньою) хабара – каторга до трьох років або грошовий штраф. Суворо карається помилковий донос або скарга з метою порушення не тільки кримінального, але навіть і дисциплінарного переслідування - каторга на термін від трьох місяців до десяти років.

За зловживання посадовими повноваженнями службовцями передбачена каторга або тюремне ув'язнення на термін до двох років. Таким чином, японський законодавець, з одного боку, піклується про те, щоб ніхто не створював перешкоди належної діяльності публічних органів, встановлюючи кримінальну відповідальність за такі посягання. З іншого боку, різними нормами спонукає самих службовців піклуватися про збереження свого «обличчя», яке може служити громадянам поданням про все державному апараті.

Зокрема, у 2000 році був прийнятий закон, що передбачає кримінальне покарання за корупцію. Згідно з зазначеним законом, визнаються злочинними і підлягають покаранню (тюремне ув'язнення до одного року або штраф до 2,5 млн.єн) дії політиків, що пробивають за винагороду від зацікавленої особи вигідне для нього рішення шляхом впливу на державних, муніципальних службовців, а також службовців юридичних осіб з 50%-ним капіталом держави або місцевого самоврядування.

Важливим кроком в антикорупційній діяльності Японії є також прийняття у 2001 р. Закону «Про розкриття інформації». Положення цього документа гарантують громадянам держави доступ до офіційної інформації, яку зберігають в органах влади [55, с.121].

В Японії існує у відкритому доступі реєстр осіб, яким висунуто обвинувачення в корупції або, які причетні до організованої злочинності, що надає можливість громадськості здійснювати контроль за притягнення винних до відповідальності. Про успіхи Японії в сфері боротьби з корупцією свідчить індекс сприйняття корупції-2019, за яким країна посідає 20 місце серед 180 країн [63].

Безліч досліджень присвячено Фінляндії та її відносній свободі від корупції. Однак, незважаючи на те, що існує питання, чи треба і чи варто витрачати час на вивчення такої маленької країни з населенням в 5,3 млн. осіб, яка постійно оцінюється як «країна без корупції» відповідь однозначна: досвід цей безцінний і потребує не тільки вивчення і оцінки, але і в можливому застосуванні цього досвіду до реалій нашої країни, де корупція, на превеликий жаль, міцно оселилася.

Станом на 2019 рік Фінляндія займає 3 сходинку в дослідженні Transparency International: The Corruption Perceptions Index 2019, її випереджають лише Нова Зеландія та Данія [63].

Ці країни маленькі, багаті, політично стабільні і в більшості своїй мають гомогенне суспільство. Вони поділяють відносно однакові цінності, головною з яких є поняття «Good Governance» (нова концепція розуміння державного управління). Передбачається, що управління ґрунтується на основі принципів поділу влади, народовладдя, виборності і змінюваності вищих посадових осіб, підзвітності інститутів виконавчої влади, верховенства закону, тобто політичного плюралізму, інклюзивності та прозорості, безпосередньої участі, незалежності засобів масової інформації, має демократичний характер. Одночасно ефективність управління розуміється і як досягнення цілей у встановлені терміни і з мінімальними витратами суспільних ресурсів. Поєднання демократичності та ефективності взаємно припускають і обумовлюють один одного. Good Governance очолює розвинену систему етичних цінностей, якою слідує неухильно як державні

чиновники, так і звичайні громадяни. Ця система і є запорукою процвітаючого суспільства і держави.

Принципи правильного управління, етичні норми і рекомендації прописані в багатьох нормативних актах Фінляндії, починаючи з Конституції, і є суттєвою, невід'ємною частиною керівництва державою. Це одночасно і правова база превенції корупції. Сформоване розвинене громадянське суспільство, разом з високим рівнем правосвідомості і правової культури, безумовно сприяють недопущенню зростання корупції в Фінляндії.

Незважаючи на репутацію і високу оцінку Transparency International, випадки корупції трапляються і в Фінляндії. Періодично до суду доходять справи про отримання хабара тією або іншою посадовою особою або про зловживання нею своїм службовим становищем, або про дачу хабара представником тієї чи іншої компанії з метою забезпечення отримання контракту і т.д. Але все-таки в повсякденному житті громадяни практично не стикаються з проблемами корупції. Цьому сприяє загальна обстановка в країні, де корупція, як правило, відторгається суспільством.

Ще однією країною, антикорупційний досвід якої вартий розгляду, є суворая, справедлива та безпечна республіка Сінгапур. В даній країні протидія корупції передбачала систему заходів, серед яких можна виокремити наступні два етапи:

1. Зміна законодавства – був прийнятий Акт про запобігання корупції з чітким переліком корупційних діянь і встановленням відповідальності та створення спеціального органу з протидії корупції – Бюро з розслідування випадків корупції з розширеними повноваженнями.

Кримінальне законодавство зазначеної країни передбачає, що, якщо вина в отриманні хабара буде дотримана, то винний буде позбавлений волі або ж заплатити штраф (п'ять років ув'язнення або 100 тис. дол. США).

У випадку, коли щодо державного службовця надійшло завідомо неправдиве повідомлення стосовно здійснення відповідних незаконних діянь, то особі, яка вчинила поширення недостовірної інформації, за завідомо

неправдиві свідчення загрожує покарання у вигляді одного року ув'язнення або штраф у 10 тис. дол.США [59].

Стосовно іноземних осіб, якщо вони були викриті у корупційних діяннях, їх позбавлять права здійснювати господарську діяльність на території Сінгапуру .

2. Підвищення якості кадрового підбору державних службовців. Реалізація даних заходів була пов'язана із застосуванням жорстких, репресивних методів у сфері запобігання корупції, що супроводжувалися численними звільненнями працівників митниці та інших державних служб. Крім того, запровадження елементів електронного урядування надало можливість забезпечити функціонування органів влади в режимі реального часу та зробило максимально простим і доступним щоденне спілкування з громадянами, юридичними особами, організаціями [59].

Зокрема, в Ізраїлі антикорупційна політика здійснюється за допомогою урядових організацій і спеціальних підрозділів поліції, відомства Державного контролера, яке є цілком незалежним від міністерств та державних відомств, а також громадськими організаціями («Відомства за чистоту уряду»). Зазначені організації здійснюють дослідження можливих корупційних точок, а у разі їх виявлення інформують органи розслідування. В Ізраїлі існують досить значні соціальні пільги для державних службовців та дуже суворе покарання при виявленні корупції, саме тому корупція майже відсутня. Корупційні злочини, які доводяться до суду, в Ізраїлі становлять не більше 5% [55].

Таким чином, світовий досвід протидії корупції показує, що універсальних методів проти неї немає. Кожна держава обирає свій власний шлях державної антикорупційної політики, ґрунтуючись на міжнародних стандартах у даній сфері. Ефективність впровадження закордонного досвіду в більшості чинників залежить від розвитку тієї чи іншої держави. На неї також впливають зрілість суспільства, політична воля з одного боку,

а з іншого - економічні, соціальні, політичні зміни, ментальні та культурні особливості розвитку суспільства.

Більшість заходів з протидії корупції, які існують в інших країнах, нині вже присутні в Україні внаслідок реформування системи новостворених антикорупційних органів, законів та підзаконних правових актів, проте аналіз зарубіжного досвіду показує, що варто зробити більш суворішими покарання за корупційні діяння. Отже, зважаючи на досвід зарубіжних країн, варто відзначити, що процес формування державної антикорупційної політики в Україні потребує довгострокової стратегії, тактики та конкретних заходів антикорупційної діяльності.

Зокрема, проведене дослідження зарубіжного досвіду та українських реалій надало нам змогу виявити перспективні заходи антикорупційної політики на найближчі роки:

- завершити процес створення необхідної законодавчої основи для вироблення і реалізації ефективної державної антикорупційної політики на основі імплементації міжнародних стандартів;
- завершити формування ефективної системи органів по боротьбі з корупцією;
- чітко розмежувати повноваження між органами по боротьбі з корупцією, посилити їх незалежність та неупередженість; забезпечити залучення широкого кола представників громадянського суспільства до процесів боротьби з корупцією на всіх рівнях.

Крім того, вважаємо за доцільне виконати і основні рекомендації Transparency International для України в напрямку покращення стану боротьби з корупцією [63]:

- сформувати незалежну та професійну судову владу;
- забезпечити незалежність та спроможність органів антикорупційної сфери;
- позбавити СБУ повноважень у сфері протидії економічним і корупційним злочинам;

- підвищити ефективність систем запобігання політичної корупції;
- запровадити відкритий та підзвітний процес приватизації державного майна.

Зарубіжний досвід свідчить, що за умови зосередження зусиль на наведених заходах, можна здійснити істотний прорив у протидії та подоланні корупції.

Варто відзначити, що попередня антикорупційна стратегія була зосереджена на пріоритетах, які пов'язані з створенням системи сучасних антикорупційних інструментів (правових інститутів) та розбудові системи антикорупційних органів, які повинні були забезпечити ефективну реалізацію цих інструментів.

Одночасно, впроваджувалася в життя політика звуження можливостей для корупції у окремих секторах внаслідок проведення реформ в певних галузях. Сьогодні, коли вже певні кроки в даному напрямку зроблені, Україна потребує якісно нової, ефективної антикорупційної стратегії, і забезпечити її розробку має саме НАЗК.

Якщо розглянути сильні, слабкі сторони, можливості та загрози, то варто відзначити, що сильних сторін та можливостей дещо більше у діяльності НАЗК, ніж загроз та слабких сторін, саме тому варто сподіватися, що в найближчому майбутньому буде затверджена антикорупційна стратегія та програма її реалізації.

Перед тим, як розглянути пріоритети діяльності НАЗК на 2020-2022 роки, вважаємо за доцільне зазначити, що довгострокові та короткострокові цілі діяльності НАЗК визначені в Стратегії розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції на 2017-2020 роки та плани її реалізації [56].

Не будемо зупинятися на короткострокових цілях, оскільки 2020 рік вже доходить кінця і вже було багато чого з зазначених цілей зроблено, тому до довгострокових цілей відносимо (рис.3.1):

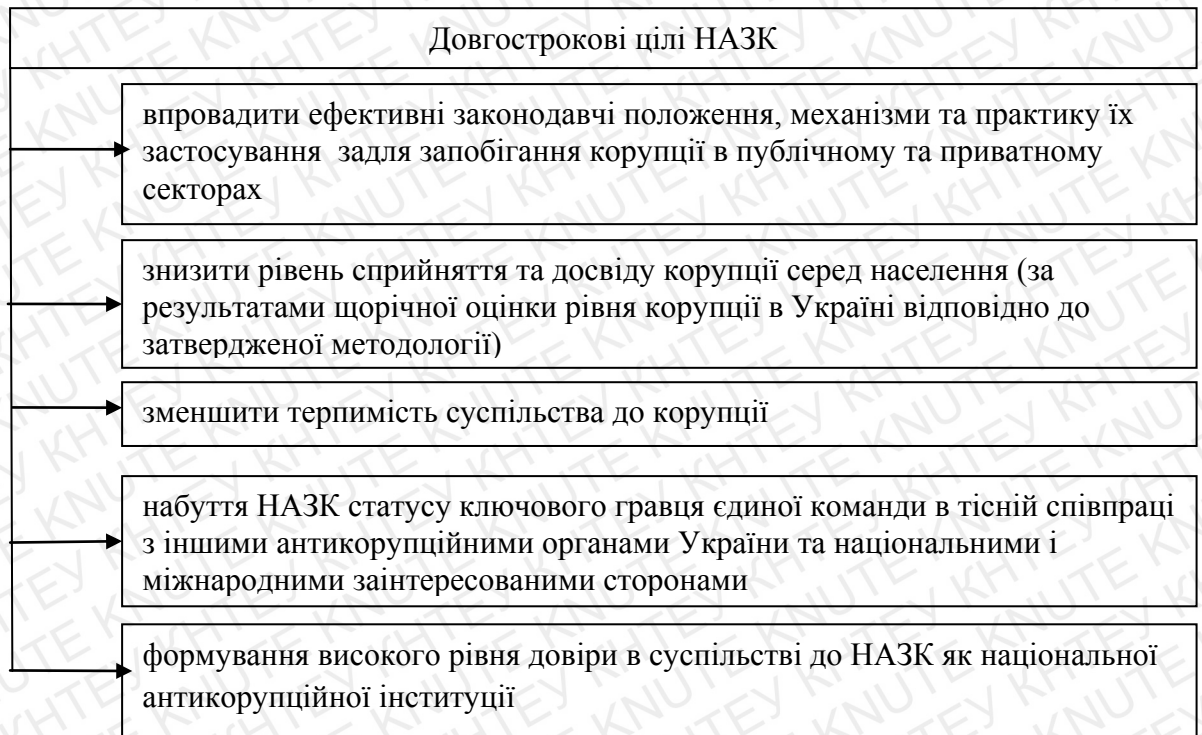

Рис. 3.1. Довгострокові цілі НАЗК в сфері запобігання та боротьби з корупцією в Україні

Джерело: сформовано автором за [56]

Пріоритети діяльності НАЗК на 2020-2022 роки визначені Рішенням НАЗК від 19.04.2019 № 1095 (рис.3.2).

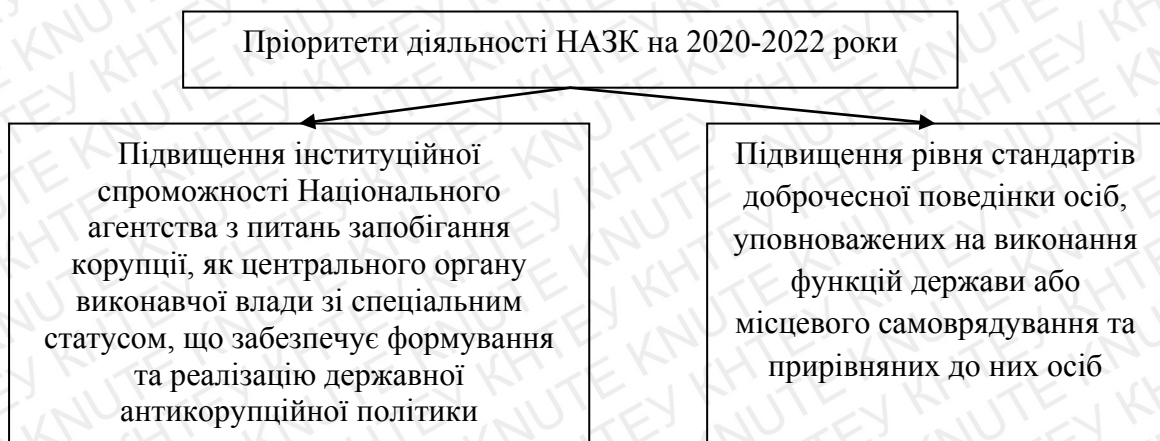

Рис. 3.2. Пріоритети діяльності НАЗК на 2020-2022 роки

Джерело: сформовано автором за [54]

Відзначимо, що метою першого пріоритету є:

- підвищити інституціональну спроможність НАЗК: належне безперебійне функціонування ІТС Реєстр, ІТС ЄДРОК;
- запровадити електронну систему звітності політичних партій, що дозволить спростити процедуру подання таких звітів та повністю відмовитися від паперової форми;
- оптимізувати терміни отримання інформації тощо;
- запровадити Систему управління справами, переслідуючи мету здійснювати контроль керівниками відділів за термінами виконання вхідних листів, проведення перевірок, що прискорить обмін інформацією між відділами НАЗК, а також підвищить ефективність роботи його персоналу;
- створити єдиний технологічний простір для накопичення, обробки та захисту інформації.

Відзначимо, що запланована вартість реалізації даного пріоритету становить 168185,6 тис.грн.

Метою другого пріоритету діяльності НАЗК на період 2020-2022 роки є підвищити рівень стандартів доброчесної поведінки і правової свідомості осіб, які вповноважені на те, щоб виконувати функції держави чи місцевого самоврядування, громадян, сприяти дотриманню ними вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів тощо.

Сутність даного пріоритету полягає в популяризації знань, наданні роз'яснень, допомоги стосовно певних аспектів застосування законодавчих актів з питань етичної поведінки, запобігання конфлікту інтересів державних службовців. Крім того, передбачене посилення правозастосовної діяльності НАЗК за допомогою контролю та перевірок, які спрямовані на виявлення порушень вимог законодавства з протидії корупції.

Таким чином, певні напрямки діяльності НАЗК, незважаючи на проведену антикорупційну реформу і створену інституційну систему попередження та протидії корупції, потребують відповідних змін та ефективного правового регулювання, зокрема:

- діяльність з формування та реалізації державної антикорупційної політики (у межах зазначеного напрямку пропонуємо прийняти проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки» та Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2020–2024 роки);
- в сфері нормативно-правового забезпечення діяльності НАЗК, на нашу думку, доцільним буде прийняти спеціальний інституційний Закон України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції», який би здійснював регламентацію організаційних та правових аспектів його діяльності;
- в комунікаційній сфері – побудувати чітку комунікаційну стратегію, зменшити кількість дезінформацій, підвищувати обізнаність громадян стосовно їх прав і свобод у протидії корупційним проявам;
- вдосконалення діяльності НАЗК у напрямку врегулювання процедури конкурсного відбору персоналу та підвищення кваліфікації посадових осіб його апарату і відокремлених структурних підрозділів.

Крім того, було встановлено, що на найближчі роки в напрямку антикорупційної політики потрібно оптимізувати функції держави та місцевого самоврядування; знизити «людський фактор» та збільшити прозорість і ефективність у відносинах держави з громадянами та організаціями; створити зручні та законні альтернативи корупційним практикам; забезпечити дієвий державний контроль за дотриманням публічними службовцями правил етичної поведінки та вимог антикорупційного законодавства; забезпечити невідворотність відповідальності за корупційні правопорушення.

ВИСНОВКИ

У випускній кваліфікаційній роботі запропоновано вирішення наукової проблеми, яка полягає у поглибленому вивченні наукових засад державної антикорупційної політики, розробленні рекомендацій щодо її удосконалення в умовах євроінтеграційних процесів України. Результати досліджень тенденцій та закономірностей формування державної антикорупційної політики дозволили відповідно до поставленої мети та завдань дослідження зробити такі висновки і узагальнення.

1. У процесі дослідження теоретико-методичних засад виявлено, що у сучасній літературі існує багато концептуальних підходів до дослідження проблем антикорупційної політики. Узагальнено теоретичні підходи щодо визначення її сутності та запропоновано авторське визначення антикорупційної політики, яке полягає в тому, що - це комплекс заходів, що здійснюється органами державної влади та органами місцевого самоврядування за підтримки суспільства і спрямовується на створення системи запобігання та протидії корупції й усунення причин її виникнення.

Метою антикорупційної політики є істотне зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від загроз, впливу і наслідків, пов'язаних із корупцією.

2. Аналізуючи механізм формування державної антикорупційної політики, було встановлено, що його ефективність безпосереднім чином залежить від створення єдиної та комплексної системи уповноважених суб'єктів, які покликані забезпечити дію ланцюжка узгодженої і скоординованої послідовності – виявлення, досудове розслідування і запобігання корупційним правопорушенням, завершення і складання обвинувального акту. Суб'єктами антикорупційної політики є: суб'єкти із спеціальними повноваженнями, суб'єкти з повноваженнями учасника, суб'єкти із загальними повноваженнями.

Об'єктами антикорупційної політики виступають: правотворча антикорупційна правова політика, правореалізаційна антикорупційна політика, правова антикорупційна доктрина, правова антикорупційна освіта, виховання, пропаганда.

Варто відзначити, що основними інструментами здійснення державної антикорупційної політики є: антикорупційна стратегія; державна програма з виконання Антикорупційної стратегії; щорічні національні доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики; парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції.

Методи державного управління, які можуть бути використані під час формування і реалізації антикорупційної політики держави, залежать від стратегії та тактики протидії корупції в певній країні, а також від стратегії соціально-економічних перетворень і обумовлюють вжиття відповідних заходів.

Було встановлено, що до загальних напрямів антикорупційної політики відносяться: звуження поля умов і обставин, що сприяють корупції; цілеспрямована довгострокова протидія корупції шляхом успішного виявлення корупційних дій і невідворотного покарання за них; створення атмосфери суспільного несприйняття корупції.

Антикорупційна політика країни повинна реалізовуватися наступним чином: сильна політична воля повинна бути втілена в стратегію антикорупційної протидії, а прагматизм і швидкість, які здатні забезпечити досягнення результатів, повинні сприяти зміцненню політичної волі стосовно подальшої протидії корупції.

Аналіз наукової літератури довів існування у світі наступних концептуальних моделей антикорупційної системи: тоталітарна, авторитарна, олігархічна, ліберальна та правова демократична; у більшості випадків, в тому числі в Україні, використовується стратегія змішаної моделі.

3. Дослідивши сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні, ми можемо говорити про

цілком ґрунтовну законодавчу базу запобігання корупції, основними Законами в даній сфері є: «Про запобігання корупції», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки», «Про очищення влади» тощо. Особливо варто відзначити прийняття Закону «Про Вищий антикорупційний суд».

В Україні окремими повноваженнями відносно формування та реалізації антикорупційної політики наділено низку суб'єктів. До суб'єктів з спеціальними повноваженнями належать: органи прокуратури; органи Національної поліції України; НАБУ; НАЗК; ДБР; САП; АРМА.

Центральним органом виконавчої влади, який має спеціальний статус на забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики є НАЗК. Саме йому відведена роль попереджувальної антикорупційної інституції, яка відповідальна, в першу чергу, за процес формування та відслідковування реалізації антикорупційної політики в Україні, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, здійснення фінансового контролю за майновим станом державних службовців та моніторингу їхнього способу життя, забезпечення законності та прозорості фінансування політичних партій, а також реалізацію інших, визначених законодавством України, превентивних антикорупційних механізмів.

4. Здійснивши оцінку результатів антикорупційної політики в Україні було доведено, що НАЗК здійснює доволі ефективне формування та реалізацію антикорупційної політики, проте, як і в будь-якій діяльності існують певні прогалини, які потребують свого вдосконалення. У НАЗК активно звітують про виявлені порушення, але цифри не свідчать про якість його діяльності. До прикладу, майже половина з усіх перевірених – вище політичне керівництво, судді і прокурори, і у 90% підстав для притягнення до кримінальної відповідальності не знайдено. Також, варто наголосити, що за роки роботи НАЗК конкретних результатів стосовно захисту викривачів, на жаль, немає.

5. Проаналізувавши зарубіжний досвід у сфері боротьби з корупцією, було встановлено, що більшість заходів з протидії корупції, які існують в інших країнах, нині вже присутні в Україні внаслідок реформування системи новостворених антикорупційних органів, законів та підзаконних правових актів, проте аналіз зарубіжного досвіду показує, що варто зробити більш суворішими покарання за корупційні діяння. Зважаючи на досвід зарубіжних країн, варто відзначити, що процес формування державної антикорупційної політики в Україні потребує довгострокової стратегії, тактики та конкретних заходів антикорупційної діяльності

6. Зокрема, перспективними заходами антикорупційної політики на найближчі роки є: завершити процес створення необхідної законодавчої основи для вироблення і реалізації ефективної державної антикорупційної політики на основі імплементації міжнародних стандартів; завершити формування ефективної системи органів по боротьбі з корупцією; чітко розмежувати повноваження між органами по боротьбі з корупцією, посилити їх незалежність та неупередженість; забезпечити залучення широкого кола представників громадянського суспільства до процесів боротьби з корупцією на всіх рівнях. Зарубіжний досвід свідчить, що за умови зосередження зусиль на наведених заходах, можна здійснити істотний прорив у протидії та подоланні корупції.

На найближчі роки були визначені такі пріоритети діяльності НАЗК: підвищення інституційної спроможності НАЗК та підвищення рівня стандартів доброчесної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб. Потребують також свого вдосконалення наступні напрямки діяльності НАЗК:

- діяльність з формування та реалізації державної антикорупційної політики (у межах зазначеного напрямку пропонуємо прийняти проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки» та Державної програми щодо

реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії на 2020–2024 роки);

- в сфері нормативно-правового забезпечення діяльності НАЗК доцільним буде прийняти спеціальний інституційний Закон України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції», який би здійснював регламентацію організаційних та правових аспектів його діяльності;

- в комунікаційній сфері – побудувати чітку комунікаційну стратегію, зменшити кількість дезінформацій, підвищити обізнаність громадян стосовно їх прав і свобод у протидії корупційним проявам;

- вдосконалити діяльність НАЗК у напрямку врегулювання процедури конкурсного відбору персоналу та підвищення кваліфікації посадових осіб його апарату і відокремлених структурних підрозділів.

Крім того, на найближчі роки в напрямку антикорупційної політики потрібно оптимізувати функції держави та місцевого самоврядування; знизити «людський фактор» та збільшити прозорість і ефективність у відносинах держави з громадянами та організаціями; створити зручні та законні альтернативи корупційним практикам; забезпечити дієвий державний контроль за дотриманням публічними службовцями правил етичної поведінки та вимог антикорупційного законодавства; забезпечити невідворотність відповідальності за корупційні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт про виконання Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017> (дата звернення 01.11.2020 р.).
2. Антикорупційний портал [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.acrc.org.ua/> (дата звернення 01.11.2020 р.).
3. Береза О.Д. Державна антикорупційна політика: сутність та особливості реалізації в постіндустріальному суспільстві: дис. канд. держ. упр.: спец. 25.00.01. Київ, 2016. - 218 с.
4. Боковикова Ю.В. Механізм протидії корупції / Ю.В. Боковикова // Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. - №56. – 2017. – С.1-7.
5. Василевич В.В. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, А.В. Савченко, В.Л. Федоренко. - К. : Ліра-К, НАДУ, 2016. - 524 с.
6. Дем'яненко М. Ефективність роботи Національного агентства з питань запобігання корупції в оцінках політиків і експертів / М. Дем'яненко // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 8. – С. 4–14.
7. Запобігання і протидія проявам корупції як елемент модернізації системи державної служби: навч. посіб. Івано-Франківськ: Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/component/k2/item/> (дата звернення 10.09.2020 р.).
8. Експертний аналіз діяльності національного антикорупційного бюро України. – 2018. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:- <https://nabu.gov.ua/infographics/ekspertnyy-analiz-diyalnosti-nabu> (дата звернення 15.10.2020 р.).

9. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2019 рік. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/plany-ta-zvity/> (дата звернення 01.11.2020 р.).
10. Звіт про стан протидії корупції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm (дата звернення 01.11.2020 р.).
11. Іванов О.В. Принципи діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції / О.В.Іванов // Адміністративне право і процес. – вип.5. - 2019. – С.142-146.
12. Калмиков Д.О. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / Д. О. Калмиков, Д. В. Сінченко, О. О. Сорока, М. І. Хавронюк, Г. Л. Шведова. – К. : ФОП Москаленко О.М., 2017. – 242 с.
13. Качкина Т. Б. Коррупция и основные элементы стратегии противодействия ей : учеб. пособие / Т. Б. Качкина, А. В. Качкин. – Ульяновск : ОАО Областная типография «Печатный двор», 2018. – 80 с.
14. Клімова С.М. Організація запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посіб. / С.М. Клімова, Т.В. Ковальова.- Х., 2012.- 283 с.
15. Ковбасюк Ю.В. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк та ін. К.: НАДУ, 2011. Т. 6: Державна служба. - 2011. - 524 с.
16. Ковбасюк Ю.В. Державна політика: підручник / Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін. К.: НАДУ, 2014. - 448 с.
17. Козлова Ю.Ю. Формування державної антикорупційної політики України / Н.Л. Новікова. // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с.
18. Комунікаційна стратегія НАЗК на 2018-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/27.04-811_rishennya-pro-kom-strat.pdf (дата звернення 15.10.2020 р.).

19. Конвенція ООН проти корупції від 11 грудня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення 15.10.2020 р.).

20. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948 (дата звернення 15.10.2020 р.).

21. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення 15.10.2020 р.).

22. Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення в цілому / Колектив авторів. – Київ: Ваїте, 2018. – 42 с.

23. Кравченко С.О. Підходи до розуміння антикорупційної політики / С.О.Кравченко // Державне управління. - №68. – 2018. – С.28-33.

24. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р. та Додатковий протокол до неї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101 (дата звернення 15.10.2020 р.).

25. Лист Міністерства юстиції України Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11#Text> (дата звернення 15.10.2020 р.).

26. Марчук М. П. Основні напрями державної політики щодо протидії корупції в Україні / М. П. Марчук // Молодий вчений. - 2016. - № 3. - С. 470-474.

27. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія / Д. Г. Михайленко. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 582 с.
28. Національне антикорупційне бюро [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nabu.gov.ua/> (дата звернення 01.11.2020 р.).
29. Національне агентство з питань запобігання корупції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/> (дата звернення 01.11.2020 р.).
30. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://arma.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2020 р.).
31. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2018 році. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdopovid-2018.pdf> (дата звернення 15.10.2020 р.).
32. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Proyekt-Natsdopovidi-2019.pdf> (дата звернення 15.10.2020 р.).
33. Нонік В.В. Механізми формування та реалізації антикорупційної політики в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.- 402 с.
34. Нонік В.В. Формування та реалізації антикорупційної політики в Україні: теорія, практика, механізми : монографія / В.В. Нонік. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 387 с.

35. Нонік В.В. Сучасні антикорупційні механізми: морально–етичний та діагностичний ракурс / В.В. Нонік //Інвестиції: практика та досвід. – 2018.– №5.– С. 73–78.
36. Нонік В.В. Антикорупційна політика: проблеми реалізації в українських реаліях / В.В. Нонік // Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Серія : Державне управління.– Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2018. – Вип. 2(9). – С. 47–57.
37. Охотский Е.В.Противодействие коррупции: учебник и практикум / под общ. ред. Е. В. Охотского. - 2-е изд., испр. - М. : Издательство Юрайт, 2016. - 367 с.
38. ОФЕА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://feao.org.ua> (дата звернення 01.11.2020 р.).
39. Поуп Дж. Боротьба з корупцією: елементи системи державної невідкупності / Дж. Поуп. – Рівне : ТОВ "Планета- друк", 2011. – 488 с.
40. Про запобігання корупції: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 49. - Ст.2056.
41. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 46. - Ст.2047.
42. Про очищення влади: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2014. - № 44. - Ст.2041
43. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2014. -№ 47. - Ст.2051.
44. Про Державне бюро розслідувань: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2016. - № 6. - Ст.55.
45. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2016. - № 1. - Ст.2
46. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 16. - Ст.109.

47. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2018. - № 24. - Ст.212

48. Проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020-2024 роки»: Проект Закону України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-koordynatsiyi-antykoruptsijnoyi-polityky/antykoruptsijna-strategiya> (дата звернення 01.11.2020 р.).

49. Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Proyekt-Natsdopovid-2019.pdf> (дата звернення 01.11.2020 р.).

50. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2019. - № 47. - Ст.311

51. Про затвердження критеріїв та Методики проведення оцінювання ефективності діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції: Постанова КМУ від 20 травня 2020 р. № 458. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.10.2020 р.).

52. Продан А. О. Організаційна структура Національного агентства з питань запобігання корупції / А.О.Продан // Правова система: теорія і практика. – 2019. – вип.4. С.64 -70.

53. Рішення НАЗК від 15 грудня 2016 року № 144 «Про схвалення Пріоритетів діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції на 2017 - 2020 роки».

54. Рішення НАЗК від 19.04.2019 № 1095 «Про схвалення Пріоритетів діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції на 2020-2022 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/19.04-1095.pdf> (дата звернення 01.11.2020 р.).

55. Ростовська К.В. Міжнародний досвід формування та реалізації антикорупційної політики в інших державах / К.В. Ростовська // Актуальні проблеми правознавства. - 2017. - Вип. 4. – С. 118-122.

56. Стратегія розвитку національного агентства з питань запобігання корупції на 2017-2020 роки та плани її реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/2-Strategiya-rozvytku.pdf> (дата звернення 01.11.2020 р.).

57. Сатаров Г. Антикоррупционная политика: учеб. пособ. / под ред. Г. Сатарова. М.: РА «СПАС», 2014. - 368 с.

58. Соловйов В. М. Запобігання і протидія корупції в державно-му управлінні України : монографія / В. М. Соловйов. – К. : Ін-т законодавства ВРУ, 2012. – 508 с.

59. Трепак В. М. Особливості дефініції поняття «корупція» / В. М. Трепак // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2015. - № 4. - С. 181-196.

60. Україна проти корупції: Економічний фронт. Економічна оцінка антикорупційних заходів у 2014-2018 рр. - Дніпро: Середняк Т. К., 2018. - 85 с.

61. Фесенко Т. Принципи формування й реалізації державної антикорупційної політики України/Т. Фесенко // Підприємництво, господарство і право. - Київ: ТОВ «Гарантія», 2020, - № 3.- С.180-184.

62. Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102 (дата звернення 15.10.2020 р.).

63. Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.transparency.org/en/> (дата звернення 15.10.2020 р.).

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. Б. Схема реалізації державної антикорупційної політики

Організаційна структура НАЗК

Додаток Г

**Узагальнена інформація про навчання та підвищення кваліфікації
персоналу НАЗК**

Кількість осіб, що пройшли навчання	У тому числі			Організатор заходу
	за професійною програмою підвищення кваліфікації державних службовців	за програмою тематичного короткотермінового семінару	за програмами тематичних постійно діючих семінарів	
158	38	119	1	Українська школа урядування
26	9	17	0	Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України
14	14	0	0	Державний заклад післядипломної освіти «Академія фінансового моніторингу»
11	0	11	0	Національне агентство України з питань державної служби
7	0	7	0	Представництво НАТО в Україні
4	0	4	0	Дипломатична академія при Міністерстві закордонних справ України
3	0	3	0	Центр досліджень європейської безпеки (CESS), Королівство Нідерланди
3	0	3	0	Національна академія внутрішніх справ
3	3	0	0	Гаазька академія місцевого управління
2	2	0	0	Інститут державного управління у сфері цивільного захисту
2	0	2	0	Державне агентство з питань електронного урядування
2	0	0	2	Міністерство фінансів України
2	0	2	0	Група компаній «Баланс»
1	0	1	0	Прес-центр Будинку Уряду
1	1	0	0	Інститут післядипломної освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
1	0	0	1	Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіомовлення і преси
1	0	1	0	Школа НАТО (м. Обераммергау, Німеччина)
1	0	1	0	Школа НАТО (Департамент навчання менеджменту оборонними ресурсами м. Брашов, Румунія)
242	67	171	4	

Додаток Д

Звіт про роботу зі зверненнями громадян, що надійшли до Національного агентства з питань запобігання корупції за період з 01.01.2020 по 30.06.2020

№ з/п	Тема звернень	ВСЬОГО			Безпосередньо від громадян			Від громадян на особистому прийомі	Від вищих органів державної влади (АПУ, ВРУ, КМУ), органів державної влади, установ,			Вирішено позитивно	Відмовлено у задоволенні	Дано роз'яснення	У стадії розгляду	Повернуто авторові (ст.5.7 ЗУ "Про звернення	Направлені за належністю в інші ЦОВВ (ст.7 ЗУ "Про звернення громадян")	Не підлягає розгляду (ст.8,17 ЗУ "Про звернення
		наочно	поштою	Ел. поштою	наочно	поштою	Ел. поштою		наочно	поштою	Ел. Поштою							
	Пропозиція (зауваження)		4	28		6	23	6			2	9		14	13			
	Заяви (клопотання)	32	347	750	25	187	689	7	0	3	62	371	40	281	45		44	11
	Скарга	1	26	69	1	18	54			9	18	8	1	14	33		5	3

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

**«ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»**

Студентки 2 курсу, 4-м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Козлової
Юлії
Юріївни

Науковий керівник
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис керівника)

Новікова
Наталя
Леонідівна

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 5 додатків, списку використаних джерел (63 найменування). Основний зміст роботи викладено на 57 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 17 рисунків, 6 таблиць.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад формування державної антикорупційної політики та розроблення рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- дослідити сутність та цілі державної антикорупційної політики;
- охарактеризувати механізм формування державної антикорупційної політики;
- дослідити сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні;
- здійснити оцінку результатів антикорупційної політики в Україні;
- дослідити світовий досвід формування та реалізації антикорупційної політики з метою його імплементації в Україні;
- визначити шляхи вдосконалення реалізації антикорупційної політики в Україні.

Об'єктом дослідження є процес формування антикорупційної політики України.

Предметом дослідження виступають теоретичні та прикладні аспекти формування державної антикорупційної політики.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: логіко-семантичний, системно-структурний метод, метод статистичного аналізу, порівняння, метод системного аналізу, графічний, табличний методи та ін. Логіко-семантичний метод дозволив поглиблено вивчити понятійний апарат у сфері державної антикорупційної політики; системно-структурний метод надав можливість визначити специфічні риси та загальні ознаки антикорупційної політики; діалектичний метод дозволив провести дослідження в єдності, взаємозв'язку та розвитку економічних та управлінських чинників. Метод статистичного аналізу дозволив здійснити аналіз статистичних показників стану антикорупційної політики в динаміці. Метод порівняння надав можливість порівняти планові та реальні показники стану антикорупційної політики. Табличний та графічний метод використовувався для представлення динаміки показників та більшої наочності даних.

У першому розділі з'ясована сутність та окреслені цілі державної антикорупційної політики, досліджено механізм формування державної антикорупційної політики.

У другому розділі проведено дослідження сучасного стану формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні, здійснено моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні.

У третьому розділі проаналізовано зарубіжний досвід її формування та реалізації, визначені можливості його застосування в українських реаліях сьогодення, обґрунтовані пропозиції по вдосконаленню державної антикорупційної політики в Україні.

Одержані результати можуть бути використані з метою подальшого вдосконалення законодавства з питань формування та реалізації державної антикорупційної політики в Україні, а також з метою подальшого вивчення зазначеної проблеми на лекціях, семінарах, конференціях.

АНОТАЦІЯ

Козлова Ю.Ю. Формування державної антикорупційної політики України (об'єкт дослідження - Національне агентство з питань запобігання корупції). –Випускна кваліфікаційна робота. Напрямок підготовки «Публічне управління та адміністрування». – Київський національний торговельно-економічний університет. – Київ, 2020.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних засад та практичних аспектів формування державної антикорупційної політики України. Зокрема, визначена сутність державної антикорупційної політики та охарактеризовано механізм її формування; проведено дослідження сучасного стану формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні; здійснено моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні. Обґрунтовані напрямки вдосконалення державної антикорупційної політики в Україні.

Ключові слова: антикорупційна політика, формування, реалізація, механізм, методи, напрямки, НАЗК, антикорупційна стратегія.

ANNOTATION

Kozlova Y.Y. Formation of the state anti-corruption policy of Ukraine (object of research - the National Agency for Prevention of Corruption). - Graduation qualification work. Direction of training "Public administration". - Kyiv National University of Trade and Economics. - Kyiv, 2020.

The final qualifying work is devoted to the study of theoretical principles and practical aspects of the formation of state anti-corruption policy of Ukraine. In particular, the essence of the state anti-corruption policy is determined and the mechanism of its formation is characterized; a study of the current state of formation and implementation of anti-corruption policy of the state in Ukraine; the results of anti-corruption policy in Ukraine were monitored and evaluated. The directions of improvement of the state anti-corruption policy in Ukraine are substantiated.

Key words: anti-corruption policy, formation, implementation, mechanism, methods, directions , NAPC, anti-corruption strategy.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу
на тему: «**Формування державної антикорупційної політики України**»
студентки ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Київського національного торговельно-економічного університету
Козлової Юлії Юріївни

Дослідження випускної кваліфікаційної роботи присвячене актуальній темі. В Україні корупція визнана однією з найбільших загроз національній безпеці, яка призводить до дестабілізації суспільного ладу в державі, негативного впливу на стан захищеності прав, свобод та законних інтересів громадян, порушення системи правопорядку та інших несприятливих наслідків.

У вступі розкрита актуальність обраної теми, визначені мета, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження даної роботи. У першому розділі розкрито сутність та цілі державної антикорупційної політики, механізм формування державної антикорупційної політики, розглянуті чинна нормативно-правова база та погляди науковців щодо визначення сутності антикорупційної політики держави. Другий розділ має аналітичний характер. В цьому розділі розглядається сучасний стан формування та реалізації антикорупційної політики держави в Україні, здійснюється моніторинг та оцінювання результатів антикорупційної політики в Україні. У третьому розділі запропоновані рекомендації щодо удосконалення державної антикорупційної політики. Зібрана та оброблена інформація, що використовується у випускній кваліфікаційній роботі, а також застосовані методи забезпечують достовірність та обґрунтованість зроблених висновків та пропозицій. Робота відповідає основним вимогам та може бути допущеною до захисту.

Основні вимоги щодо оформлення випускної кваліфікаційної роботи враховані. В цілому матеріал дослідження викладено послідовно і логічно. Мета досягнута, поставлені завдання переважно виконані. Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Голова Інгулецької районної ради
у місті Кривий Ріг

Жеребило С.В.

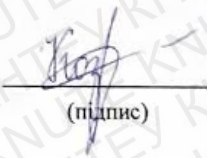
Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Козлова Юлія Юріївна, повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Формування державної антикорупційної політики України» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

«16» листопада 2020 року

(підпис)

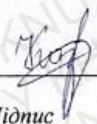
Згода

Я, Козлова Юлія Юріївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Формування державної антикорупційної політики України» несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«16» листопада 2020 року

Підпис

(Козлова Ю.Ю.)
Прізвище, ініціали

[Полный отчет](#)

[Краткий отчет](#)

[История отчетов](#)

[РАСПЕЧАТАТЬ](#) ▾

[ВЫГРУЗИТЬ](#) ▾

[СОЗДАТЬ ССЫЛКУ](#) ▾

Свойства документа	Имя исходного файла	Випускна работа.pdf
---------------------------	---------------------	---------------------